Чăваш БУКВАРĔ

Аа Ӑӑ Бб Вв
Ёё Жж Зз
Мм Нн Оо Пп
Уу Ӳӳ Фф
Щщ ъ Ыы ь

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

Национальная библиотека ЧР
4-032893

ВОЗВРАТИТЕ КНИГУ НЕ ПОЗЖЕ
обозначенного здесь срока

К
81.635.1
А86

Т. В. АРТЕМЬЕВА, М. К. ВОЛКОВ, Л. П. СЕРГЕЕВ

Чӑваш БУКВАРӖ

Чӑваш ССР Халӑха вӗрентес ӗҫ министерстви
шкулсенче усӑ курма йышӑннӑ

Ҫиччӗмӗш кӑларӑм

Шупашкар
Чӑваш кӗнеке издательстви
1991

81.635.1-920

ББК 83.3 Чув я 72
Ч 12

ПРОВЕРЕНО
16 МАР 2017
2010

32893-чув
Республиканская
БИБЛИ... ЕКА
им. М. Горького

А $\frac{4306020200-020}{М\ 136(03)-91}$ 74—91

ISBN 5-7670-0197-9

© Чăваш кĕнеке издательстви, 1991

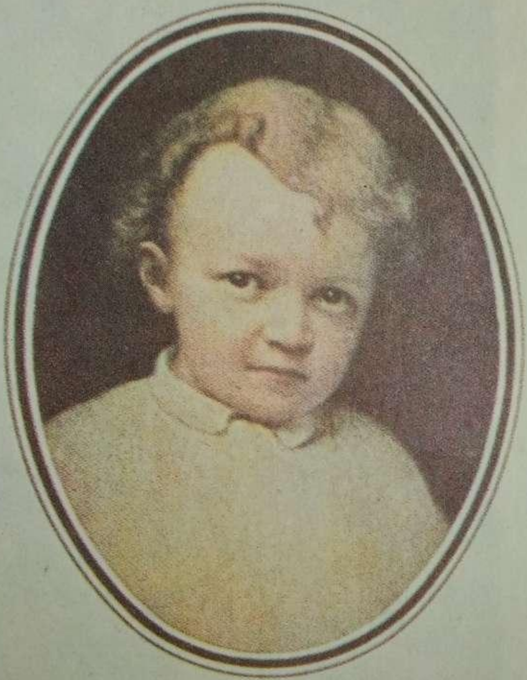

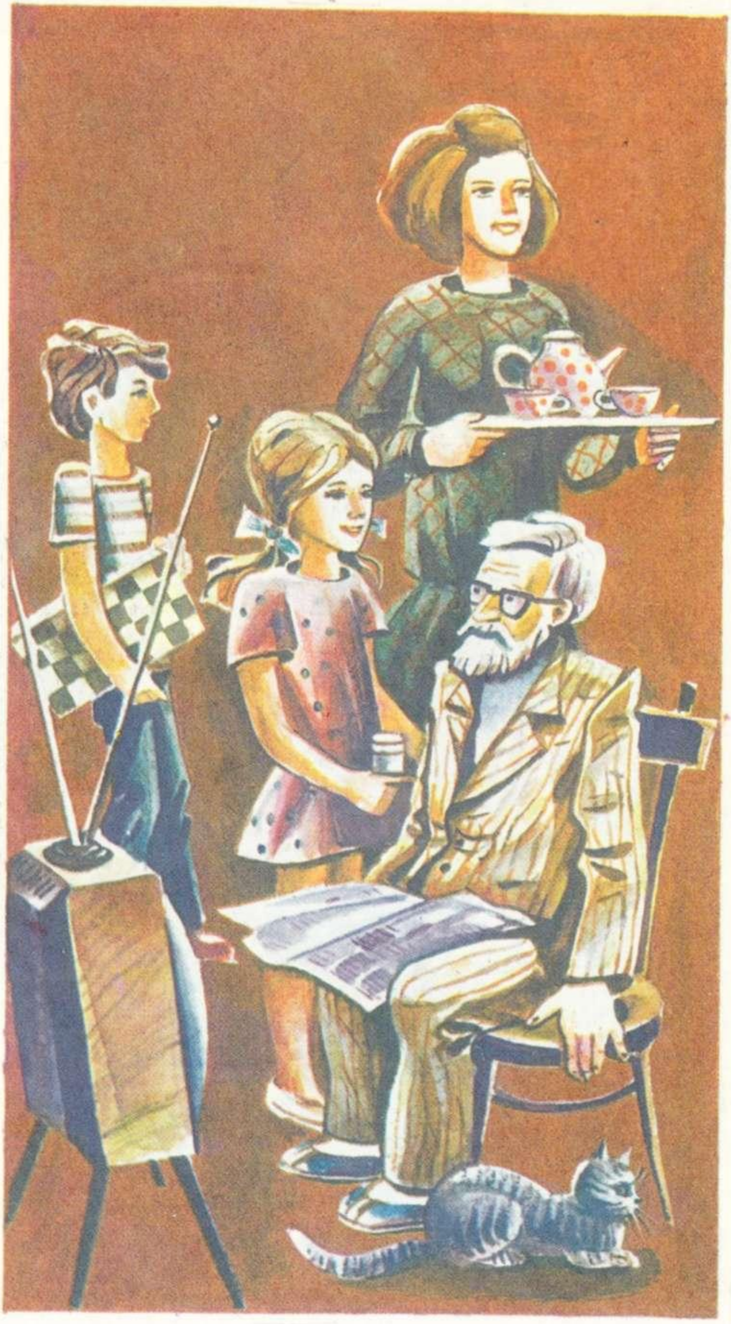

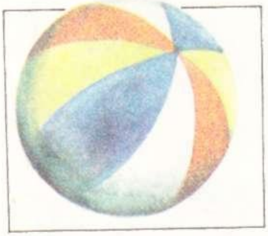

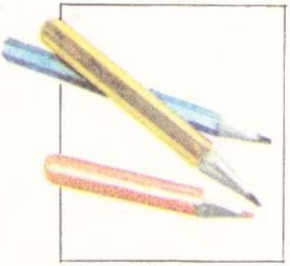

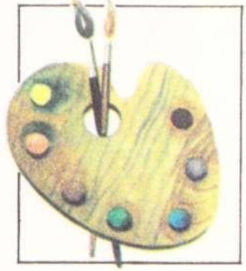

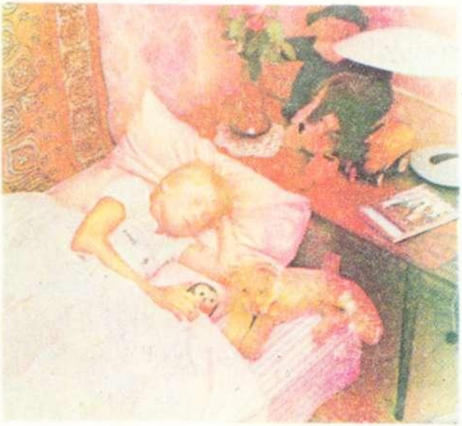

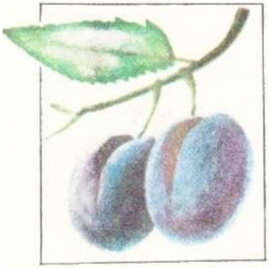

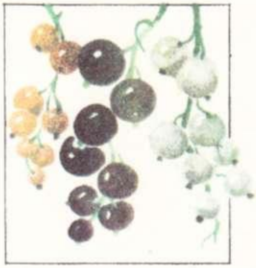

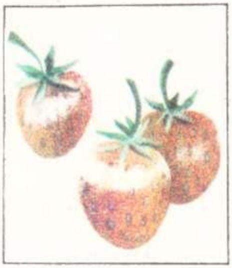

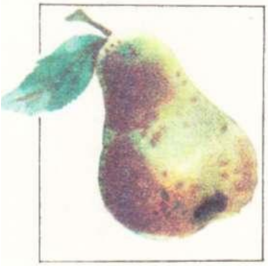

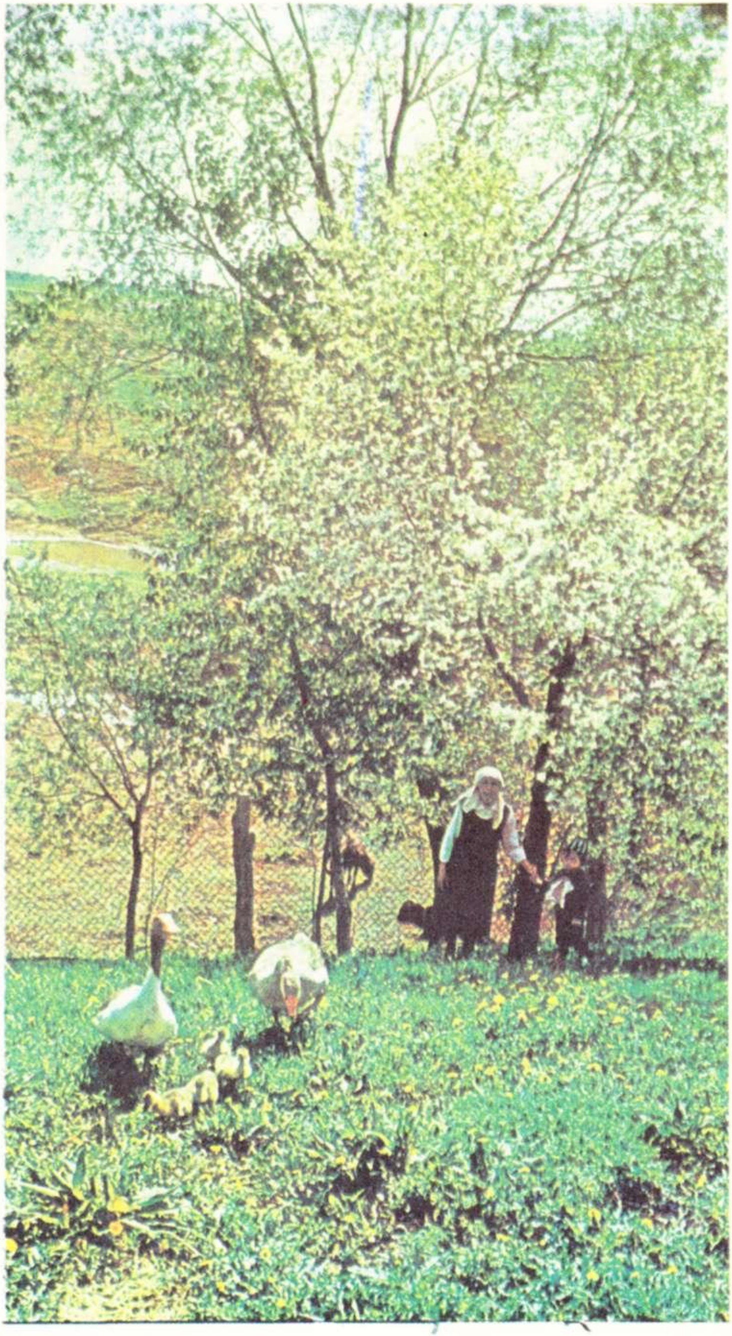

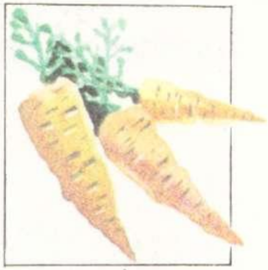

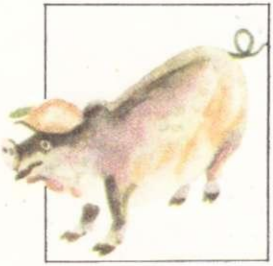

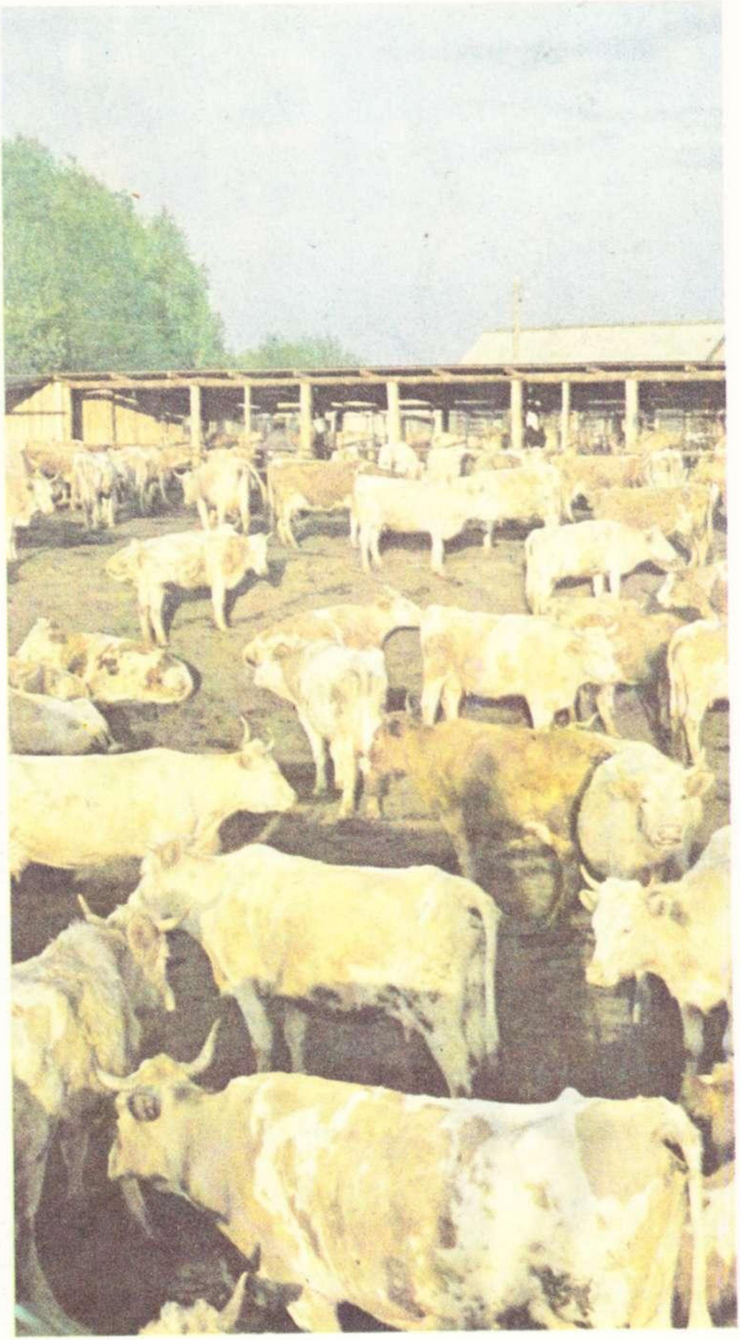

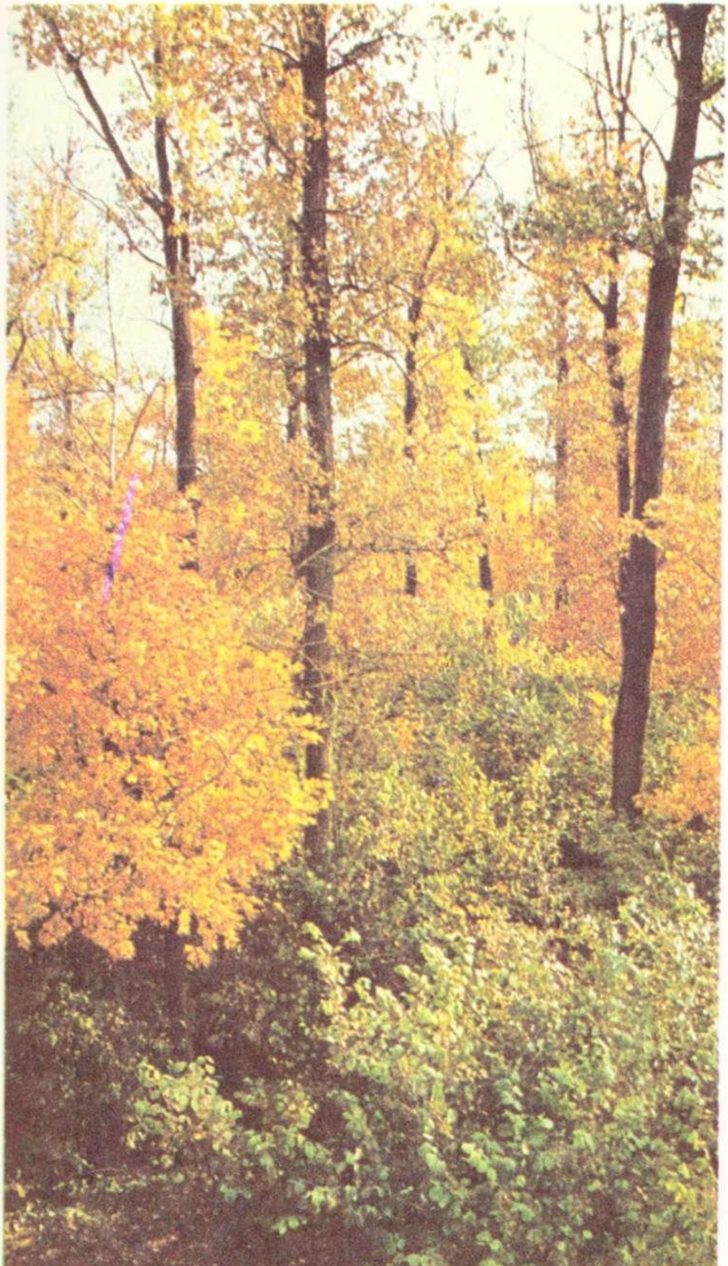

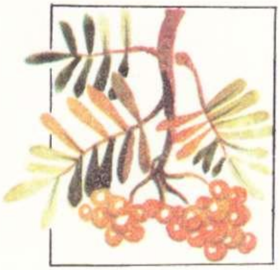

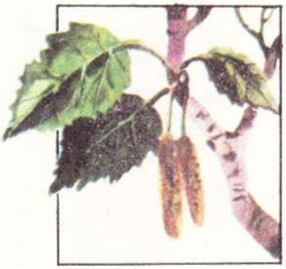

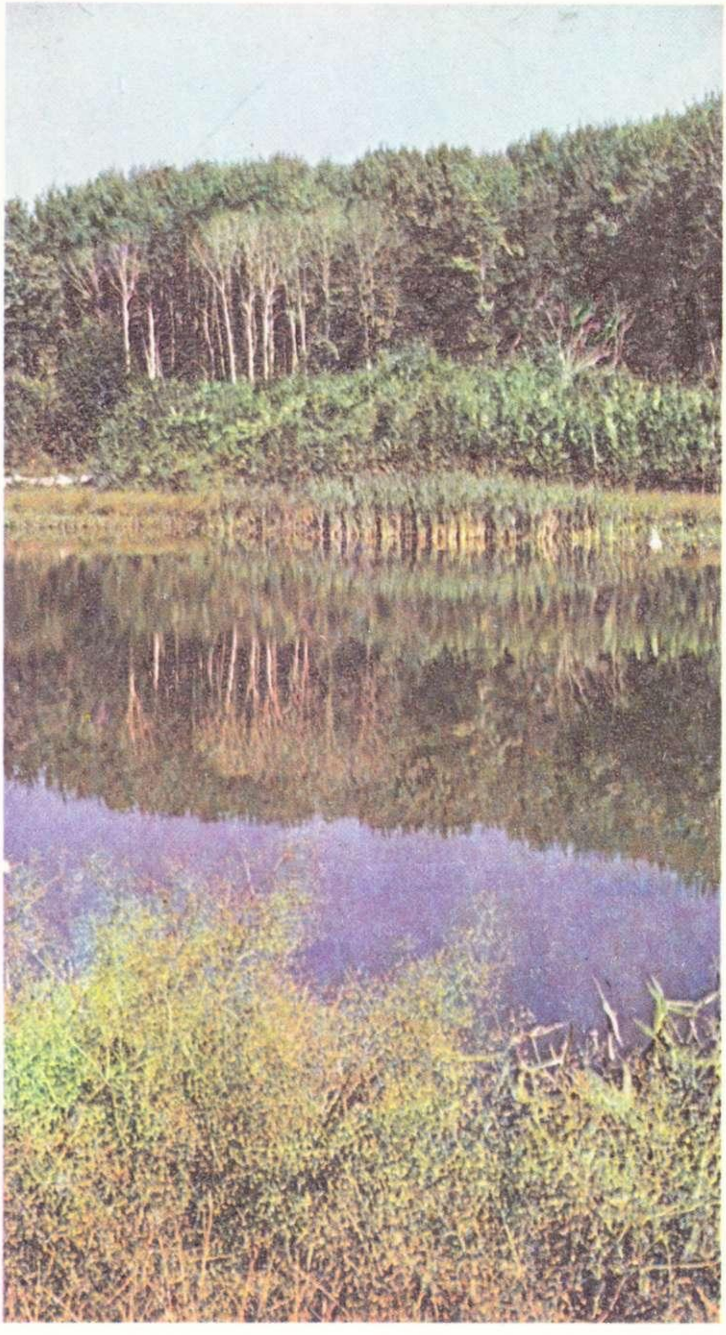

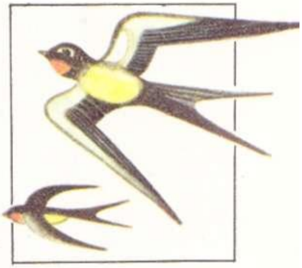

САСПАЛЛИСЕМПЕ ПАЛЛАШАТПĂР.

Aa
Aa
Aa
Aa

a

Aa

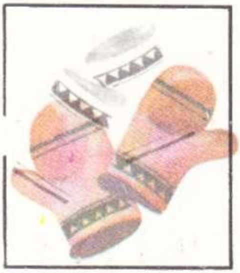

a

a

Аа
Уу
А-у-у!..
У-а!

у́

у

Уу

у́

у

ӑ □ а́ □

Аа
Уу
Ӑӑ

□ ӑ □ □ а □ ( ) □

Ӑӑ

□ ӑ □

□ ӑ □ а́ □

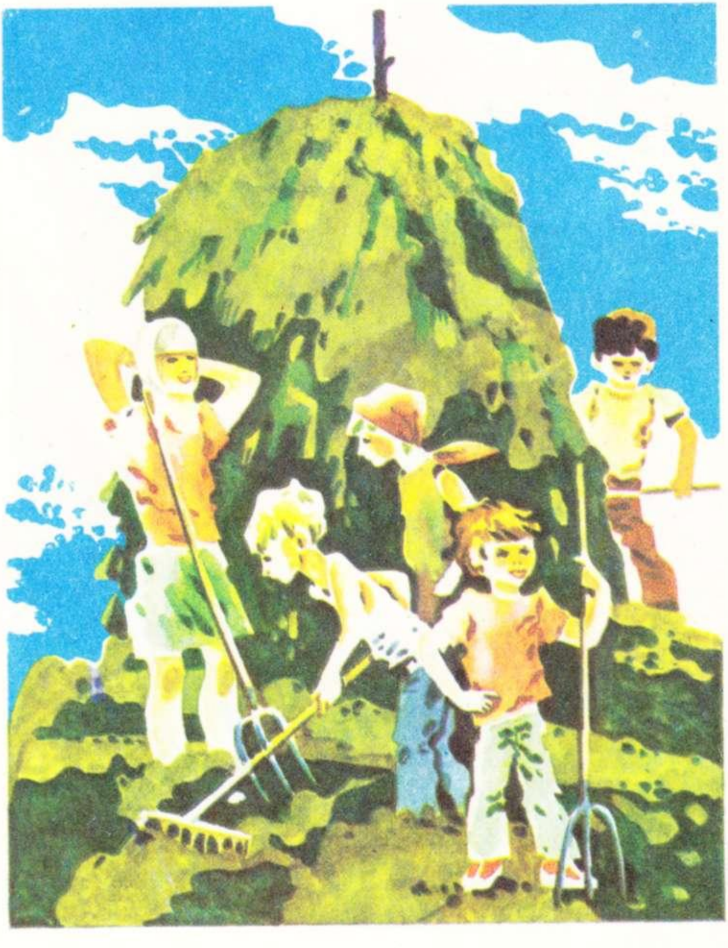

ан на   ун ну   ăн нă

а|на   у|нăн   у|на

Ан|на   ăн|нă   у|на|нă

а а́ н

Н н

— Анна, ан!
Анна аннă.

ал ла ăл лă ул лу

л а □ á

а|ла а|лă у|ла

ал|ла ал|лă ан|у|ла

Лл

□ ă □ а □ á л

Ула□ уланă.

— Ула□ , ан ула!

ăна ___ .

ам ма   ăм мă   ум му

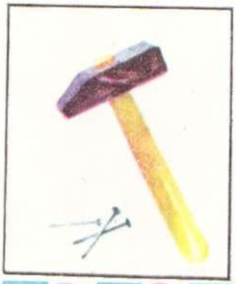

лум   ма|на   у|лăм
ман   ма|ла   ă|ман

м ă л а □ у́ □

М м

Ула□ăн 3 .
Ула□ аманнă.
Анна ăна ____ .

м у л □ á □

□ у́ л ă

ат та   ут ту   ăт тă

тăн	ту|лă	ут
тун	ту|тă	у|тăм
тат	тă|лă	ут|лан

Тт

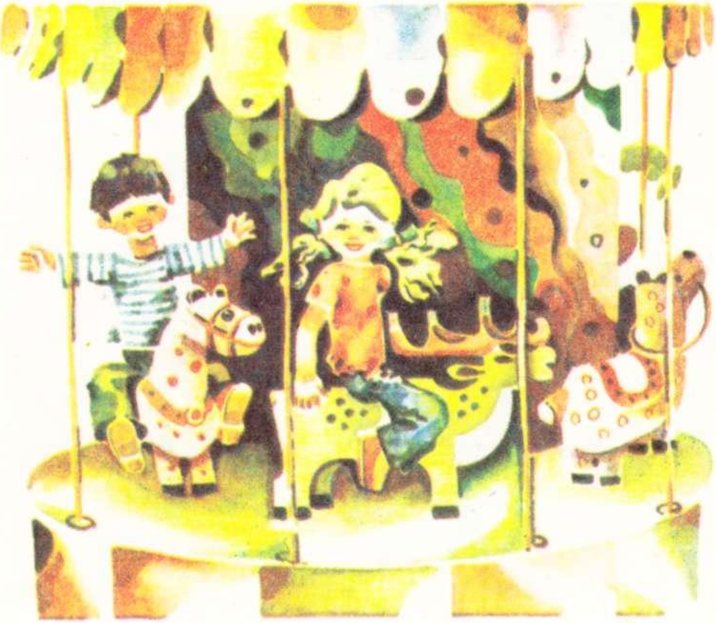

т ă □ н á

Анна □ăлан утланнă.
— Антун, ут утлан!
Антун ут утланнă.
— Утăм, малалла ут!

та тан ту тул тă тăм

тăм Ан|на тум

тă|ма у|нăн тум|ла

тă|ман ун|тан тум|лан

á □ ă

Анна тăнă.

— Анна, тумлан!

Анна тумланнă.

Унтан тумланма ______ .

ту□ă у□ăм т○н

п у́ л ӑ

ап па   уп пу   ӑп пӑ

пӑт	туп	ту|та
пӑ|та	ту|пӑ	ту|тӑ
пӑ|тӑ	ту|па	туп|нӑ

П п

п у _ а́

п у́ _ т ӑ

— Аппа, пӑтӑ-ӑ-ӑ!
Анна Антуна пӑтӑ панӑ.
Антун пӑтта тутаннӑ.
Пӑтӑ тутлӑ пулнӑ.
Антун лӑпланнӑ.

ап тап уп туп ăп тăп
па пат пу пут пă пăт

Пă|ла пу|лă
пă|лан ă|ман
па|лан тă|ман

п ă □ а □ у́ т

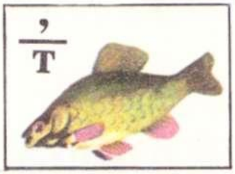

Атăл анлă.
Унта пулă нума□.
Антун пулла аннă.
Пулă ăман ________ .

ш а п а́

аш ша ăш шă уш шу

ă|шă
ă|шăн

ă|шăн|нă

пу|лă

пу|лăш

пу|лă|шу

Шш

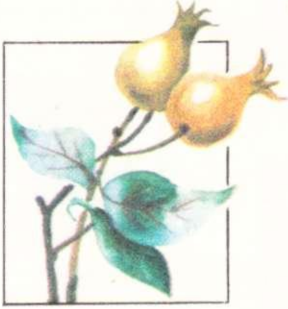

ш ă л а́ н

Аллăпа Ануш шăлан татнă.
Анушăн тулнă.
Аллăн тулман.
— Ануш, мана пулăш!

ша шан шу шут шă шăп

á □ ă ш

ă | шă	та | шă
ă | шăн	таш | ла
ă | ша | ла	таш | ла | нă

Ануш аппа ____ □аланă.
Антун ташланă.
Анна ташлама □ăтаннă.
— Анна, ташла, ан □ăтан!
Анна та ташлама тăнă.

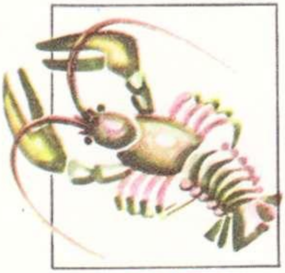

р а □

ар ра	ур ру	ăр рă
лар	у|ра	ар|лан
пар	пу|ра	ар|ман
тар	у|рам	Ра|ман

Р р

Урамра ăшă.
— Раман, урама ту□ !
Шурăпа Раман лашалла ___ .
Раман лаша пулнă.

ар мар ур пур ăр тăр

пăр	у|ра	шу|рă
пă|ра	ур|па	шу|рат
пу|ра	у|ра|па	ту|рат

ш ă п ă □

Антун арман тунă.
Раманăн урапа пур.
— Антун, мана арман пар!
Антун Рамана арман панă.
Раман ăна урапа панă.

ар□ан у□а пă□а

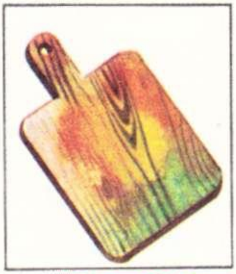

ы □ ă □

ыт ты ыш шы ыр ры

ы | рă	ты | рă	ы | ран
ы | раш	шы | ра	пы | рам
ыл | тăн	ы | там	шыр | лан

Ыы

УТАРТА.

— Антун, ыран ман пата утара пыр.
Антун утара пынă.
Унта □ăл ____ пулăшнă.
А□лашш○ ăна пыл панă.

ыр пыр ыл пыл ыт тыт

ты | мар	ыт | ла	ы | рă
тат | ма	ăн | нă	ты | рă
тыт | ма	пул | нă	ыл | тăн
туп | ма	шăн | нă	тул | нă

ы р á ш

ЫРАШ.

Анна аппа тырă □ырнă.
Унăн ____ ăннă.
Шурăпа Раман тырă турттарнă.
Шурăпа Раманăн та ____ ăннă.
Ыраш ытла ăн□а пулнă.

в ă л т а́

ав ва ув ву ăв вă ыв вы

лав	ы | вăт	вы | рăн
тав	ы | вăл	вă | рăм
шав	тă | вăл	вăр | ман

В в

л а в

ШЫВРА.

Шыв ăшă та тăрă.
Шывра ытла та аван.
Павлушпа Раман шывра.
— Павлуш, ан шăмпăлтаттар!

ва вар ву вут вă вăт

шав вырт ву|ла

шав|лă вы|рам ву|лам

шыв|лă вы|рăн ву|лăп

в а □ á □

АН ШАВЛА!

Ануш аппа ывăннă.
Вăл □ анма выртнă.
Павăлпа Анна шăппăн вуланă.
— Мăрмăр, ан шавла!

х у р

ах ха ух ху ăх хă ых хы

ут	хур	хă|на
хут	хыр	хă|мăл
хурт	хул	хăм|ла
у|тă	ху|ла	хă|мăр

Хх

ВĂРМАНТА.

Хурăнлăхра хурăн шырарăмăр.
Хырлăхра шурă татрăмăр.
Хутăш вăрманта □ăрă□ тупрăмăр.
Хамăр хăвăртах тултартăмăр.
Унтан ăмăртмалла татрăмăр.

ха хам ху хут хы хыв

хум	у|хă	ху|ра
тум	у|лăх	ху|ран
тум|ла	ху|ла	ху|рăн
тум|хах	ху|лă	ху|ра|ма

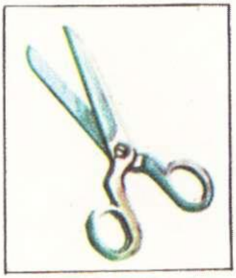

х á □ ă

ула
хура
шурă

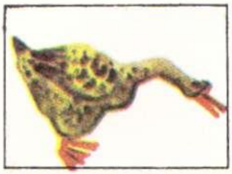

УЛĂХРА.

Павăл улăха аннă.
Вăл хур пăхнă.
Анна ăна пулăшма пынă.
Вăл ____ хулăпа хăваланă.
— Анна, хуртан ан хăра!

____ хур ____ хурăн ____ хуран

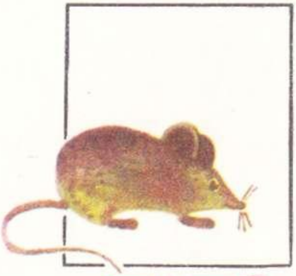

ш ă ш ○

ин ил ир им иш ит
ни ли ри ми ши ти

ир тир ты|рă
вир пит Ти|мур
мир Ти|муш пан|ул|ми

И и

в ○ р

ТУТЛĂ ПАНУЛМИ.

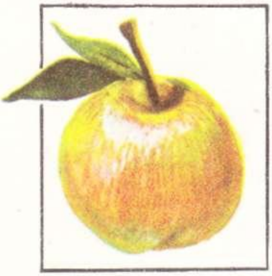

п а □ у л м ○

Ануш аппа панулми татнă.
Тимур ăна пулăшнă.
Павлуш арман авăртнă.
— Павлуш, панулми тыт!
Панулми тутлă-и?

пы пи хы хи
пыр пир хыр хир

тă|ри тум
пă|ши тум|хах
шă|ши тум|тир

МАТТУР, ТИМУШ!

Анна пăхнă.
— Аппа, пăрăва хамах шăварам-и?
Тимуш пăрăва ăшă шывпа шăварнă.
Унтан вăл ăна утă панă.
— Маттур, Тимуш,— мухтанă Анна.

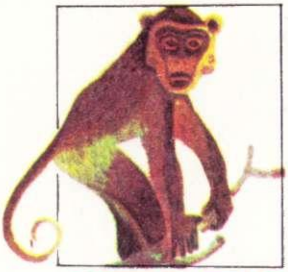

у п ă т

та па ма на ла ра

те пе ме не ле ре

а|тă Ан|на шав|ла

ат|те ан|не шев|ле

ат|тем ан|нем хит|ре

е(э)

в и т р

ПАРНЕ.

— Марине маттур.

Вăл хитре тунă.

Ăна парам.

— Атте, пире те пар!

пир тем мел

э|пир э|тем э|мел

э|реш эр|не

Эр|хип Энт|ри

Эн|тип Эл|пи

м е л

Ээ

р е ш м é н

ТАВАХ, АППА!

Элпи хуларан таврăннă.
Амăшне вăл тутăр панă.
Энтип валли унăн вăлта пур.
— Тавах, аппа!— тет Энтип.

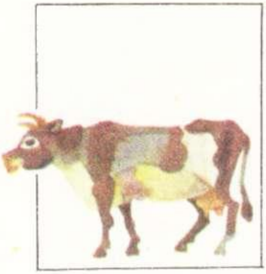

○ н é

лă мă	нă рă	пă тă
лĕ мĕ	нĕ рĕ	пĕ тĕ
вар	ва|тă	пăл|тăр
вăр	вĕ|тĕ	пĕл|тĕр
вĕр	вĕл|ле	пĕ|ле|тĕр

Ĕ ĕ

ПУЛĂРА.

Хĕвел тухман. Таврара шăп.
Хĕветĕрпе Павлуш пулăра.
Хĕветĕр тытнă.
Павлушăн вăлтине ле□нĕ.
Пулăра ларма мĕн тери аван!

? Тулĕ — тулă, ăшĕ — пулă.

пăр вăр тăм шăл
пĕр вĕр тĕм шĕл

т е́ р ĕ

ĕм

ĕ|мĕт

ĕ|мĕт|лен

тă|ră

тĕ|рĕ

тĕт|ре

вĕ|ри

вĕ|рен

вă|рăм

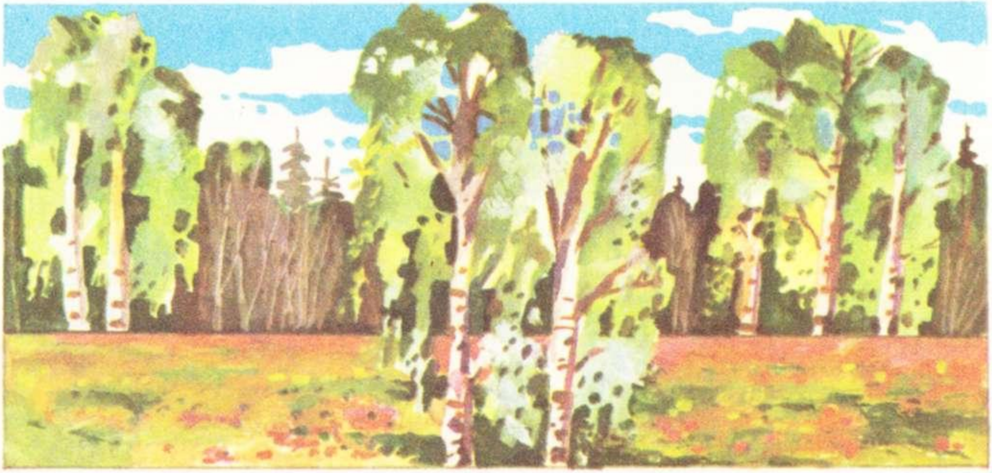

ĔШНЕ.

л ○ п ○ ш

Марине амăшĕ тĕрĕ тĕрлет.
Тĕрри питĕ хитре.
Ĕшне тулли хĕрлĕ .
Тавралла шурă хурăн □ем.
Унтах шĕшкĕ тĕмĕ □ем.
— Анне, лĕпĕш тĕрлем-и?

□ л о н

ас эс ăс ыс ис ус

са се ĕс сы си су

сă|вă сă|мах у|сă

Сĕ|ве си|мĕс пу|сă

сы|вă сĕ|лĕ су|ха

Сс

СУХАРА.

Славăн ашшĕ сухара.
Вăл ыраш пуссине сухала□.
Ывăлĕ те ашшĕпе пĕрлех.
— Атте, эпĕ те сухаласа пăхам!
— Апла пулсан, ман вырăна лар!

са сă сĕ су сы

сан сăр сĕр сул сып

сы | вă ăс | та

си | вĕ хи | сеп | лĕ

си | вĕт | рĕ хи | сеп | лет

□ е х е́ т

Ăвăс _____.

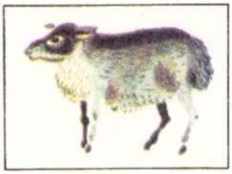

Сурăх _____.

ТУССЕМ.

Сантăрпа Тимуш — тантăшсем.
Сантăр улттăра.
Тимуш та улттăра.
Вĕсем питĕ туслă.
Туссем ра□ета тăвасшăн.
— Сантăр, эсĕ савала. Эпĕ сăрлам.

к у р á к

ак	эк	ăк	ĕк	ык	ик
ка	ке	кă	кĕ	кы	ки

сак	кас|ка	вă|кăр
сик	кĕс|ке	мĕ|кĕр
тĕк	кĕс|мен	тĕ|кĕр

К к

АВТАН.

Пирĕн пысăк автан пур. Вăл мă□не тăсса: «Кикки-рик-ку!» — тет. Киккирикĕ пысăк. Ури тěклě. Сăмси шĕвĕр.

Сирĕн автан мĕнле?

? Автан авă... . Хур кака... .

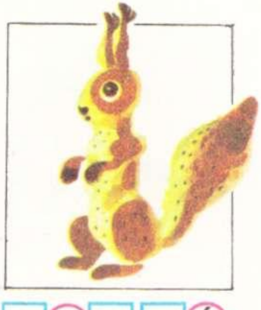

п а ш а́

КӐМПА.

Вӗрукпа кӑмпара пултӑмӑр. Эпӗ хӗрлӗ кӑмпа татрӑм. Ытла хитре вӗсем. Тунисем вӑрӑм. Шлепкисем пысӑк.

Верукӑн кӑмписем вӗтӗ.

— Аван кӑмпасем тупнӑ эсӗ,— тет анне Верука.

— Манӑн тата хитререх!— тетӗп эпӗ.

— Шӑна кӑмпи татнӑ эсӗ,— терӗ анне.

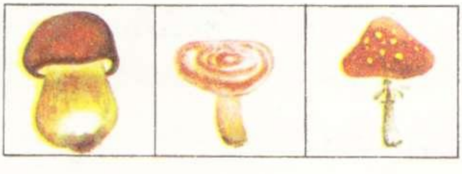

?

шурӑ кӑмпа
шӑна кӑмпи
хурӑн кӑмпи

○ п л е́

ӳт тӳ ӳп пӳ ӳс сӳ

у|хă	тус	у|лăм
ӳ|хĕ	тӳс	ӳ|лĕм
у|сă	ку|лă	ту|рам
ӳ|сĕп	кӳ|лĕ	тӳ|рем

Ӳ ӳ

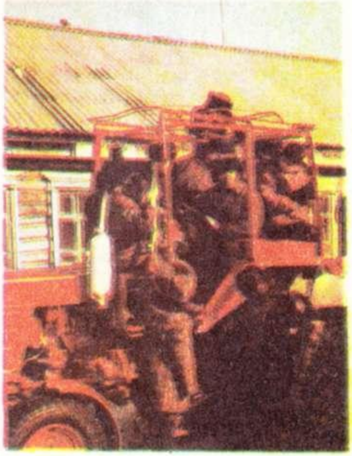

ӲССЕН ЭСĔ КАМ ПУЛАТĂН?

Павлуш ӳссен тухтăр пуласшăн.

— Эпĕ тракт○рист пулăп,— ĕмĕтленет Петĕр.

— Эпĕ шутламан-ха. Ӳлĕм калăп,— тет Марук.

Эсĕ ӳссен кам пуласшăн?

туп   тӳп   шут   шӳт

у | ла	тă | рă	пу | лă
ӳ | ле	тӳ | рĕ	пӳ | лĕм
ӳп | ле	тӳ | рем	ту | сăм
хӳ | ме	ту | рам	тӳ | сĕм

○ х ё

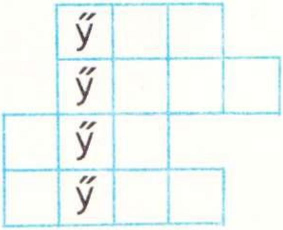

КӲЛĔ.

Улăхра пысăк кӳлĕ пур.

Ун тавра — хурăнлăх. Шыв хĕррипе хăмăш ӳсет.

Кӳлĕ тарăн, шывĕ тăрă. Эпир кунта шыва кĕретпĕр.

Кӳлĕре кимĕпе ишме те аван.

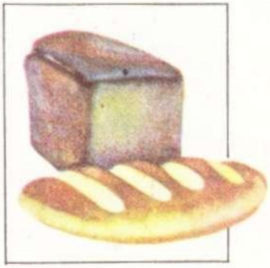

ça ce çă çĕ çу
çар çеç çăр çĕр çур

су|ха кус у|çă
çу|ха çăл|кус ў|сĕ
çў|хе çĕ|лĕк кĕ|тў|çĕ

□ ă к ă р

Çç

ÇУЛЛАХИ ÇУМĂР.

Хĕвеле пĕлĕтсем хупларĕç. Тавралăха тĕксĕм сăн çапрĕ. Çил кашласа иртрĕ. Çине-çинех çиçĕм çиçрĕ. Аслати аватрĕ. Шалкăм çумăр çума пуçларĕ.

Çуллахи çумăр ăшă. Çумăр хыççăн сывлăш уçă.

ӑ л

ВАТТИСЕМПЕ МӐНУКӖСЕМ.

— Кукаҫи, иксӗмӗр арман тӑвар-и?— тет Павлуш.

— Тӑвӑпӑр, мӑнукӑм, тӑвӑпӑр,— тет кукашшӗ.

— Хӑҫан салма пӗҫерӗпӗр?— ӳкӗтлет кукамӑшне Ануш.

— Пӗҫерӗпӗр, пепкем, пӗҫерӗпӗр,— тет кукамӑшӗ.

Кукашшӗпе Павлуш арман тӑваҫҫӗ. Кукамӑшӗпе Ануш салма тӑваҫҫӗ.

? Санӑн кукаҫупа кукаму пур-и? Вӗсем ӑҫта пурӑнаҫҫӗ?

ч ё р ё п

ча	чă	чу	чы	чи
чан	чăм	чул	чыс	чир

чĕл	чăл | ха	а | ча
чĕ | лĕ	чĕл | хе	ар | ча
чĕ | рĕ	çăм | ха	лар | кăч

Ч ч

ЧĔПСЕМ.

Нина амăшĕ чăх чĕпписем илсе килчĕ. Чĕпĕсене вир пăтти килĕшет. Вĕсем ăна хыпалансах сăхаççĕ.

— Чип-чип-чип!—чĕнет вĕсене Нина. Чĕпсем ăна часах хăнăхрĕç. Паллană сасса илтсенех, çиме васкаççĕ.

ЧĂЛХА ÇЫХНИ.

Эпĕ анне пуçланă чăлхана çыхма тытăнтăм. Çыхма пĕлмесĕр, çипписене чăлхантарса пĕтертĕм.

Анне мана:

— Ачам, малтан çыхма вĕрен, унтан тин çыхтарăп,— терĕ.

чар—
чă—
чăл—
чă—

?

—ваш
—шав
—рăш
—ха

Ваттисен сăмахĕсем.

Ĕçчен алă ĕç тупнă.

Аллупа ĕçле, пуçупа шухăшла.

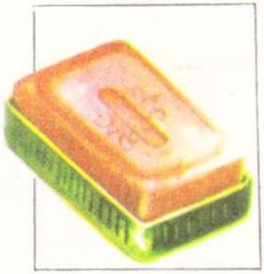

с ў п ă н ь

н нь л ль т ть

су | пăнь
мă | кăнь
шу | кăль
ку | кăль

сă | на
сă | нать
çу | нат
у | сă | нать

Ь

ТУЛĂ ПУССИНЧЕ.

Марукпа амăшĕ тулă пуссипе пыраççĕ.

— Анне, мĕншĕн пучахсем пĕрисем çĕрелле усăннă, теприсем çӳлелле пăхаççĕ? — тĕлĕнет хĕрача.

— Тулли пучах яланах çĕрелле усăнать. Пушши кăна пуçне каçăртать, — ăнлантарчĕ амăшĕ.

ал аль	ăн ăнь	ат ать
хал	мă|кал	у|тать
халь	мă|кăль	çӳ|рет
са|хал	ту|рат	ку|рать
а|халь	ту|рать	ки|лет

мăкăнь

ÇУЛЛА.

Хĕвел тухать, улăхать
çӳллĕ тусем тăррине,
хă□ çутипе ăшăтать
тасти-тасти çĕрсене.

К. Иванов.

□ ы т ă

ай май ăй вăй уй туй
кай мăй суй

йăх	йăм|ра	хăй|ма
у|йăх	йěл|ме	хăй|ра
ла|йăх	йă|мăк	сай|ра

Йй

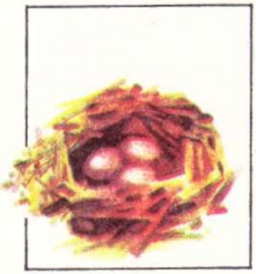

□ ă в á

КАЙĂК ЙĂВИ.

Тимушпа Сантăр ирех вăрмана кайрěç. Вěсем хыççăн Улай та чупрě.

Вăрманта ачасем кайăк йăви курчěç. Çăмартисем те пур иккен йăвара. Туссем вěсене тивмерěç. Тустарнă йăваран кайăкě сивěнет. Çакна аван пěлеççě вěсем.

ут ун ур ул ух ус

ют юн юр юл юх юс

ю п а́

у|па	кай	ул|тав
ю|па	ка|ю	юл|таш
ю|рă	хă|ю	юр|лать

Юю (йу)

ИКĔ ЮЛТАШ.

Икĕ юлташ вăрманпа пынă. Вĕсен умне упа сиксе тухнă. Пĕри йывăç çине хăпарса кайнă. Тепри çул çинчех юлнă. Вăл çĕре выртнă та вилнĕ пек пулнă.

юр юн ют юл юх юс

	ун|кă	улт|тă
ю(йу)	юн|кун	юл|таш
ю(у)	А|нюк	И|люш
	А|нук	Пав|луш

Упа ăна питĕнчен шăршласа пăхнă та пăрăнса утнă.

Упа кайсан, тепри йывăç çинчен аннă.

— Сана хăлхаран упа мĕн каларĕ? — тăрăхласа ыйтнă вăл.

— Хăрушă самантра юлташĕсенчен таракансем — начар çынсем тесе хăварчĕ, — тавăрнă лешĕ.

Л. Толстой.

Ваттисен сăмахĕ.

Шанчăклă тусăн хакĕ çук.

ЮМАН.

Чăваш халăхĕ юмана авалтан юратнă. Юман çинчен вăл юрăсем, юмах-

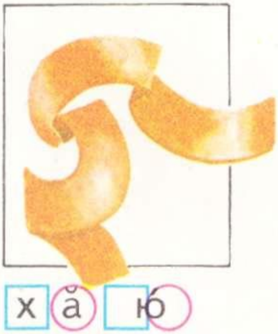

сем хывнă. Хăйĕн паттăр ывăлĕсене Юман ят панă.

Юман — питĕ çирĕп йывăç. Вăл шывра та çĕрмест. Унăн вуллипе пăрахутсем, вакунсем тунă çĕрте усă кураççĕ. Юмантан паха сĕтел-пукан тăваççĕ.

Юман питĕ майĕпен ӳсет.

Сыпăксенчен сăмахсем ту.

пă-	-не	ça-	-па
ты-	-ши	ӳп-	-рăк
пар-	-мар	кăм-	-ле

? Тулĕ — тимĕр, ăшĕ — нимĕр.

я л а́ в

ал ан ат аш ак ас
ял ян ят яш як яс

а|ка у|яв па|ян
я|ка ту|я мă|ян

Я я (йа)

ПИРĔН ЯЛ.

Пирĕн ял илемлĕ вырăнта ларать. Ял хыҫĕнче юханшыв. Аякрах та мар вăрман.

Ял варринче Культура ҫурчĕ. Юнашарах — икĕ хутлă шкул, ача сачĕ.

Пирĕн ял ҫулсерен ӳссе, ҫĕнелсе пырать.

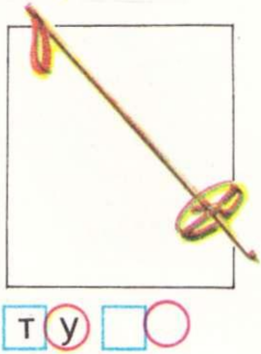

ЙĔЛТĔРПЕ.

Йĕлме йĕлтĕр
йăлтăр-ялтăр,
шуса тухрăмăр
хире.

Юр пĕрчийĕ —
хĕл мерченĕ.
Эх, илемлĕ-ҫке
ирпе!

Ярăнсассăн,
пит хавассăн
таврăнатпăр
килелле.

Таврăнсассăн,
кăшт кансассăн,
кĕҫ тытатпăр
кĕнеке.

Мĕтри Ваҫлейĕ.

Кирлĕ сăмахсем хушса ҫыр.

... хĕл ҫитрĕ.
Уй-хир ... юрпа витĕнчĕ.
Пĕвесем ... пăрпа хупланчĕҫ.

хулăн
сивĕ
шурă

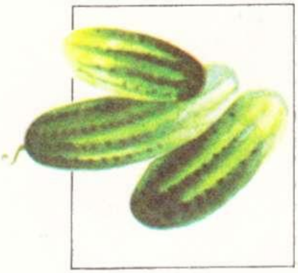

х ӑ я ӗ р

ла ля на ня та тя
ал ял ан ян ат ят

	ву|лать	шыв таппи
я(а)	вы|лять	ача тяппи
я(йа)	ка|ять	Я|кур

ÇУРХИ ИЛЕМ.

Çырма юхать кӗрлесе
аслӑ ялӑн çумӗпе.
Хӗвел, тӗрӗ тӗрлесе,
вылять унӑн шывӗпе.

К. Иванов.

е э ен не эп пе

ен|теш	си|ен	ен|чĕк
е|шĕл	пи|леш	Е|люк
Эн|тип	чи|е	Эл|пи
э|мел	ан|не	Э|лĕк

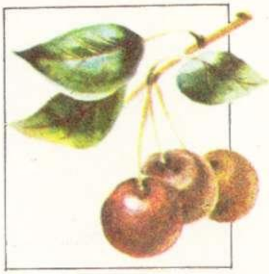

ч и е

ПĔЧĔК ПАХЧАÇĂ. Ее(йэ)(э)

Елюксен пахчи пысăк. Пахчара улмуççисем, чие йывăççисем ӳсеççĕ. Елюк вĕсене тăрăшса пăхать.

Кăçал чие çырли ăнса пулчĕ. Ăна хĕлле çиме те нумай хатĕрлерĕç. Амăшĕ ĕçчен Елюка мухтать:

— Пĕчĕк пахчаçă пур пирĕн,— тет вăл.

?

1. Улма-çырларан мĕн-мĕн тăваççĕ?
2. Сирĕн пахчара мĕнле йывăççем ӳсеççĕ?

Е л ю к

эл ле ел эн не ен

э|лек	Е|люк	э|рём
еп|ле	кĕс|ке	ан|не
э|мел	мăрь|е	чĕ|ре
эр|не	Марь|е	вит|ре

АННЕ.

Пире кам ачашшăн
лăпкать пĕчĕкрен,
чипер çын тăвасшăн
çунать чĕререн?

Кам ыррăн, хавассăн
пурне те пире
çапла лăш курмасăр
пăхса ӳстерет?

Кам пултăр? Пĕлеççĕ
туссем вăл камне:
вăл — пирĕн телей-çке,
вăл — пирĕн анне!

А. Ĕçхĕл.

Аннесем пире телейлĕ ӳстересшĕн.

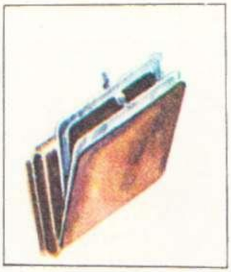

□○ н ч ё к

МАРИНЕПЕ ЭНТИП.

□○□○□○

Марине ултă çулта. Вăл шкула çӳрет. Унăн Энтип ятлă шăллĕ пур. Вăл виççĕре çеç-ха.

Марине — ĕçчен хĕрача. Вăл хăех чăлха çыхрĕ. Ăна шăллĕне парнелерĕ.

Мĕн тери савăнчĕ Энтип!

□○□○□

Ваттисен сăмахĕсем.

Ăсти епле, ĕçĕ те çапла.
Ĕçченĕн ĕçĕ ăнсах пырать.

а у ӳ ы и е э ӗ о

Во | ва хор О | ля

Ко | ля ки | но ка | ток

у | рок паль | то конь | ки

○ р □ е н

О о

ЧӖРЧУН КӖТЕСӖ.

Пирӗн шкулта чӗрчун кӗтесӗ пур. Унта кроликсем те пурӑнаҫҫӗ. Вӗсене Коля Смирнов пӑхать.

Коля кроликсене апат парать, читлӗхӗсене тасатать.

Кроликсем пахчаҫимӗҫ, утӑ ҫиеҫҫӗ.

от то ток ор ро хор

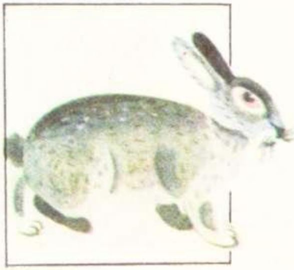

паль | то	ка | ток
пи | о | нер	конь | ки
хок | кей	мо | тор

к р ○ л и к

КОНЬКИПЕ.

Вӗҫсе пырап конькипе:
хӑлхасем хӗп-хӗрлӗ.
Чӑр-чар чӗрсе пынипе
пӑр ҫийӗ пит йӗрлӗ.

Йӑлтӑр-ялтӑр ҫиҫӗм пек
йӑр та яр пыратпӑр.
Алла-аллӑн тытӑнса,
савӑнса ярнатпӑр.

Астумасӑр хӑш чухне
такӑнса ӳкетпӗр.
Кӗҫ тӑратпӑр та каллех
ҫиҫӗм пек вӗҫетпӗр.

А. Ҫулӗҫ.

с а м о л ё т

то тё ло лё фо фё

са|мо|лёт фор|ма
пи|лот мон|тёр
шо|фёр мо|тор

ё (о)

МӖНЛЕ СӐМАХ ҪЫРНӐ?

Виҫӗ лётчик тӗл пулчӗҫ те калаҫса кайрӗҫ.

— Часах вӗҫетпӗр эппин,— терӗ пӗри.

— Тепӗр уйӑхран. Эсӗ мӗнле саспаллинче вӗҫетӗн?— ыйтрӗ тепри.

л ё т ч и к

— «М» саспаллинче.

— Эпӗ «И» саспаллинче.

— Эпӗ вара «Р» саспаллинче вӗҫетӗп,— сӑмах хушрӗ виҫҫӗмӗш лётчикӗ.

Пӗр уйӑх иртсе кайрӗ. Ҫынсем уява тухрӗҫ.

Сасартӑк тӳпе кӗрлесе кайрӗ. Сенкер тӳпере виҫӗ пысӑк саспалли ярӑнса пырать. Малта «М», ун хыҫҫӑн «И», юлашкинчен «Р» саспалли.

Мӗнле сӑмах пулчӗ?

Л. Кассиль.

Кирлӗ саспаллисем хушса ҫыр.

Л . ня л . тчик пуласшӑн. Вӑл самол . тпа вӗҫесшӗн.

КУН ЯЧĔСЕМ.

Эрнере çичĕ кун. Кашни кунăн хăйĕн ячĕ пур.

Эрне тунтикунтан пуçланать. Çак кун эпир пурте шкула килетпĕр.

Эпир ултă кун вĕренетпĕр. Вĕсем çак кунсем: тунтикун, ытларикун, юнкун, кĕçнерникун, эрнекун, шăматкун.

Вырсарникун эпир канатпăр.

ЙĔРКИПЕ КАЛАМА ХĂНĂХ.

— Кун ячĕсене йĕркипе калама пĕлетĕн-и?— ыйтрĕ учитель Алĕшăран.

Алёша чылайччен шухăшласа тăчĕ.

— Пĕлетĕп, — терĕ.

— Вĕсене йĕркипе кала, — хушрĕ учитель.

— Юнкун, вырсарникун, тунтикун, эрнекун, шăматкун.., — тет Алёша.

Алёша кун ячĕсене йĕркипе каланă-и?

Çырса ил те асра тыт.

Эрнере çичĕ кун. Вĕсен ячĕсем: тунтикун, ытларикун, юнкун, кĕçнерникун, эрнекун, шăматкун, вырсарникун.

па ба пу бу пи би

бан|ка бинт бул|ка
па|ян пи|леш у|па
ба|ян би|лет Лю|ба

□ л о к н о́ т

Бб

БИБЛИОТЕКӐРА.

Ӗнер эпир библиотекӑра пултӑмӑр. Пирӗн библиотекарь — Альбина Борисовна. Вӑл пире библиотекӑпа паллаштарчӗ.

Библиотекӑра чӑвашла, вырӑсла кӗнеке нумай.

? Ани шурӑ, вӑрлӑхӗ хура.

ТЕАТРА КАЯТПӐР.

— Борис, эсӗ шӑматкун мӗн тӑватӑн?

— Эпир Люба аппапа балет курма каятпӑр.

— Мӗнле балет пӑхасшӑн эсир?

— Аппа «Сарпике» балета кӑмӑллать. Вӑл билечӗсене те илнӗ ӗнтӗ.

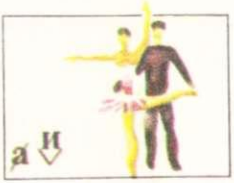

— Эпир аннепе пуканесен театрне каятпӑр.

Кирлӗ саспаллисем хуш.

п ? .улӑ у.а .улка
б ? .алан ку.а .алет

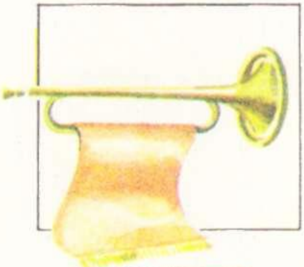

г о р н

ка га ке ге ко го

ла|герь

горн

ге|рой

ге|ор|гин

клум|ба

Гла|ша

Гри|ша

Га|га|рин

Гг

☐ е о р г и́ н

ПЁРРЕМЁШ КОСМОНАВТ.

Шупашкарта Гагарин урамӗ пур. Урам варринче — Гагарин палӑкӗ.

Кам-ха вӑл Гагарин? Мӗнпе чапа тухнӑ вӑл?

Юрий Алексеевич Гагарин — космонавт, совет ҫынни. Вӑл тӗнче уҫлӑхне чи малтан вӗҫсе хӑпарнӑ.

ПЫТАНМАЛЛА ВЫЛЯНИ.

Ачасем картишне тухрĕç. Хураçка та вĕсенчен юлмарĕ.

— Атьăр пытанмалла выляр,— сĕнчĕ Галя.

— Эпир Генăпа пытанăпăр, эсĕ пире шыра,— терĕ Коля.

Гена кĕлет хыçне пытанчĕ. Коля тĕм хыçне лăпчăнчĕ.

Хураçка ăçта пытанчĕ-ши?

ШУТ СĂВВИ.

Пĕрре — пĕрне,
иккĕ — икерч,
виççĕ — виçе,
тăваттă — тăваткал,
пиллĕк — пилеш,
улттă — улма,
çиччĕ — çилĕм,
саккăр — салма,
тăххăр — тăрна,
вуннă — тух!

□оска́

та да то до ти ди

дос|ка до|ми|но
Ли|да Ди|ма
ди|ван ор|ден
бри|га|да бри|га|дир

Д д

□ива́н

ХАСТАР БРИГАДИР.

Данил Степанович — трактористсен бригадирĕ. Вăл кашни ирех ĕçе васкать.

Ĕç нумай бригадăн. Хĕлле тракторсене юсамалла. Çуркунне — чи хĕрӳ вăхăт, ака-суха вăхăчĕ.

Данил пичче бригади ăмăртура яланах малта.

ДИМĂПА АСЛАШШĔ.

— Шутла-ха, çынна алă мĕн тума кирлĕ? — ыйтрĕ пĕррехинче аслашшĕ.

— Мечĕкле выляма, — шухăшлама-сăрах хуравларĕ Дима.

— Тата мĕн тума-ши? — тĕпчерĕ аслашшĕ.

— Кашăк тытма.

— Тата мĕн тума?

— Юханшыва вĕтĕ чулсем пеме.

Тĕрĕсех хуравларĕ Дима. Анчах алă ĕçлеме кирлине вăл пĕлеймест-ха.

Е. Пермяк.

? Тăваттăн пӳрте кĕреççĕ, пĕри чăлана кĕрсе юлать.

з в е н о́

за зе зо зу зы зи

са | сă

ва | за

Зи | на

Си | ма

зо | о | парк

слон

зве | но

зна | чок

Зз

ĔÇЧЕН ПИОНЕРСЕМ.

Çулла пионерсен звени колхоз пахчинче ĕçлерĕ. Ачасем çум çумларĕç, йăрансене кăпкалатрĕç.

Пахчана шăварма колхозăн çумăр агрегачĕ пур. Вăл ĕçлеме тытăнсанах, çумăр пĕрĕхме пуçлать.

Тăрăшни сая каймарĕ. Тухăçлă пахчаçимĕç ӳстерчĕ пионерсен звени.

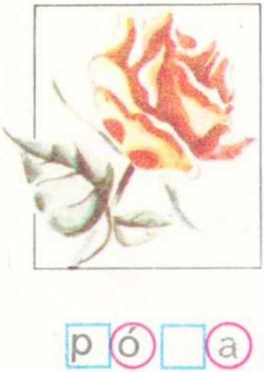

АРĂСЛАНПА ЙЫТĂ ÇУРИ.

(Чăн пулни.)

Зоопаркра тискер кайăксем кăтартнă. Пĕр çын йытă çури илсе пынă. Йытă çурине арăслан читлĕхне янă.

Арăслан йытă çурине тивмен. Вĕсем пĕрле апат çинĕ, пĕрле çыварнă.

Йытă çури зоопаркра пĕр çул пурăннă. Çулталăк иртсен, вăл чирлесе вилнĕ.

Арăслан апат çиме пăрахнă. Вăл йытă çурине ыталанă та пилĕк кун хускалмасăр выртнă.

Улттăмĕш кунне арăслан вилнĕ.

Л. Толстой.

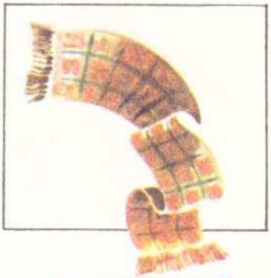

ш а р

ва фа ву фу ве фе

шав	ву|тă
шарф	фут|бол
Ве|ня	торф
Фе|ня	гра|фин

Ф ф

ФЕРМĂРА.

Феня аппа фермăра ĕçлет.

Фермăра яланах тирпейлĕ. Урайне пăчкă кĕрпи сарнă, стенисем шап-шурă.

Сыснасем патне апат пĕчĕк вакунсемпе илсе пыраççĕ.

Феня аппа сыснисем шултра, ăратлă.

Кăçал Феня аппана «Ĕç мухтавĕ» орден пачĕç.

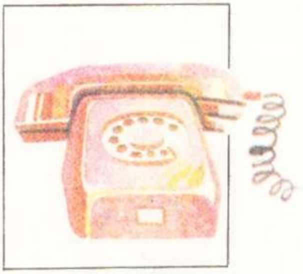

т е л е □ о́ н

СВЕТОФОР.

Пĕррехинче эпир хулара пултăмăр. Урам урлă каçма тăрсан, анне тăпах чарăнчĕ.

— Мĕншĕн?—тĕлĕнтĕм эпĕ.

— Курмастăн-им? Авă светофор çине пăх,—хуравларĕ анне.

Чăнах та, светофорăн хĕрлĕ куçĕ çунать иккен.

— Нумай кĕтмелле-и?—тĕпчетĕп эпĕ.

— Кăштах тăхтар. Машинăсем иртĕç, вара эпир те хускалăпăр.

Светофор çинчен куçа илместпĕр. Акă унăн сарă куçĕ, унтан симĕсси çуталчĕ. Вара эпир те урам урлă каçрăмăр.

Б. Житков.

□ у р н а л

шу жу ши жи ше же

Же|ня
ё|шен|нĕ
Жуч|ка
ă|шă

жи|лет
ши|нель
жи|раф
ши|фер

Жж

ХИСЕПЛĔ ҪЫНСЕМ.

Атнер пичче — платник те, слесарь те. Женя аппа — ăста ҫĕвĕҫ.

Кăҫал вĕсем ҫĕнĕ ҫурт лартрĕҫ. Ҫурчĕ кирпĕчрен, пӳлĕмĕ нумай. Кухньăра — газ, холодильник. Шыв урамран пăрăх тăрăх пӳртех кĕрет.

Ĕҫрен ан хăра, вăл хăй санран хăратăр.

ча ца чи ци че це

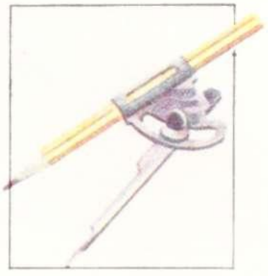

цех
цирк
а | ка | ци

стан | ци
стра | ни | ца
ко́н | церт

□ й р к у л ь

Цц

ЦИРКРА.

Канмалли кун ашшĕпе Федя цирка кайрĕç.

Халиччен Федя циркра пулман. Тĕлĕнмелли нумай кунта. Арăслансем ункă витĕр сикеççĕ. Клоун тĕрлĕ мыскара туса култарать. Упа та ташлать иккен циркра.

Цирк Федьăна питĕ килĕшрĕ.

ща щу щĕ щё щи

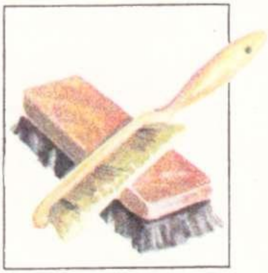

□ ё т к а

плащ	мун|ча	шă|чă
е|щĕк	пах|ча	шу|кăль
чăл|ха	ра|ща	щёт|ка

Щ щ

Пурăнать пулсассăн
туслă
супăньпе,
шăл щёткипе,—
ку ача вăл
питĕ ăслă,
питĕ кăмăллă,
чипер.

В. Маяковский.

Хăвна таса тыт —
сывлăхлă пулăн.

хаваслă
пысăк
çĕнĕ
пĕчĕк

____ плащ ____ концерт

____ щётка ____ цирк

п л а

ПУЛТАРУЛЛĂ АЧАСЕМ.

Март уйăхĕ. Уроксем пĕтрĕç. Анчах ачасем киле васкамарĕç.

Хĕрӳ ĕç пуçланчĕ. Пĕрисем ещĕксене тăпра тултараççĕ. Теприсем помидор, купăста вăрри акаççĕ. Хĕрачасем шăвараççĕ.

Часах кашни ещĕкрех ем-ешĕл калча çĕкленĕ. Пахчара çĕр ăшăнса çитĕ. Ачасем калчасене йăрансем çине куçарĕç.

Кирлĕ саспаллисем хушса çыр.

Шăп.ăк, кăсă., уй.п, çер.и, х.лат.

се съе ня нъя зе зъе

кĕсъе	Тăванъел
Мăнъял	съезд
Патăръел	разъезд

КРЕПКОВ КОМИССАР.

Ъ

Граждан вăрçи чăваш çĕрне те çитнĕ. Шурă çарсем Йĕпреç патĕнчи разъезд еннелле тапăнса пынă. Шуррисен çулне Крепков отрячĕ пӳлнĕ...

Лăпкăн çывăрать Кĕçĕн Патăръел. Хĕрлĕ салтаксем — тутлă ыйхăра.

Сасартăк пăшал сасси кĕрлеме тытăнать.

Крепков комиссар юлташĕсене чакма хушать. Хăй, пулемётпа пере-пере, тăшмана чарса тăрать.

Часах Йĕпреçрен пулăшу çитет. Анчах нумай паттăр ĕмĕрлĕхех куçне хупнă. Вĕсем хушшинче — Крепков комиссар та.

ВУЛАТПӐР,
ÇЫРАТПӐР.

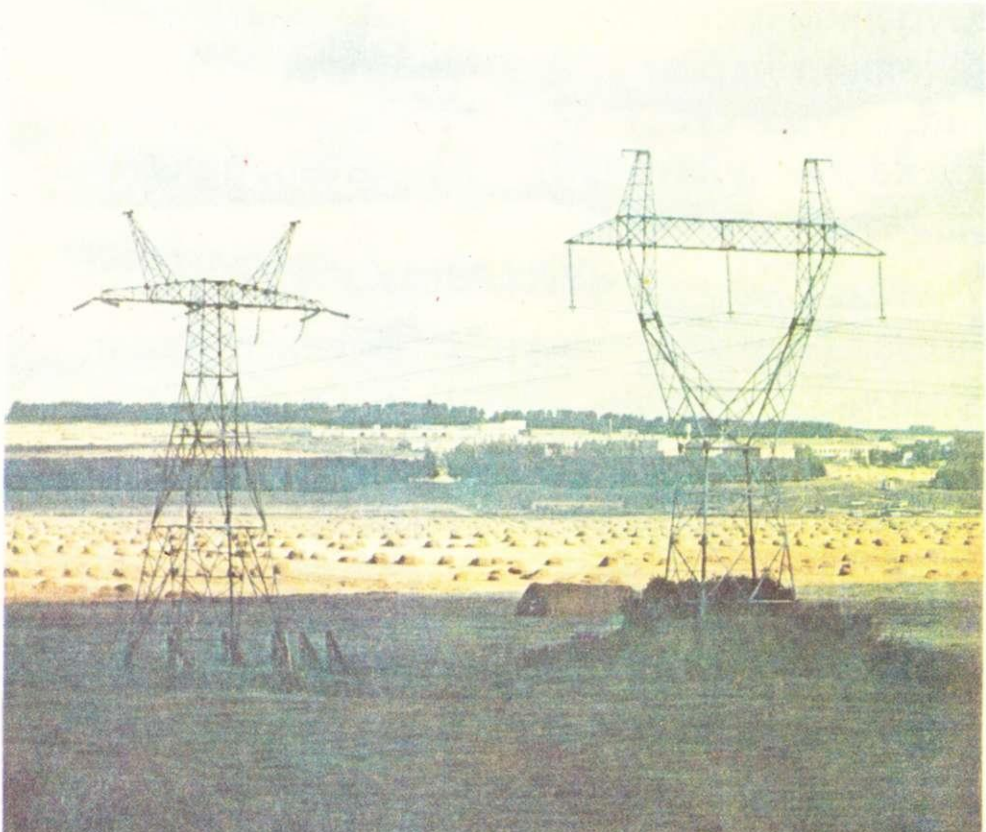

Шурă юр ирĕлет,
çеçенхир чĕрĕлет,
ешĕл курăк ӳсет...
Ку хăçан пулать-ши?

Хĕвел хытă хĕртет,
ăшă çил вĕркелет,
сар ыраш çитĕнет...
Ку хăçан пулать-ши?

ÇУЛТАЛĂК.

Çулталăкра вуникĕ уйăх. Вĕсен ячĕсем:

кăрлач (январь)
нарăс (февраль)
пуш (март)
ака (апрель)
çу (май)
çĕртме (июнь)
утă (июль)
çурла (август)
авăн (сентябрь)
юпа (октябрь)
чӳк (ноябрь)
раштав (декабрь)

Сивĕ хĕл иртрĕ. Шыв-шурлă çур çитрĕ. Часах ăшă çу кунĕсем пуçланĕç. Çу хыççăн тулăх кĕр килсе çитĕ.

Хир илемĕ каять,
сĕм вăрман çаралать,
пĕрмай çумăр çăвать...
Ку хăçан пулать-ши?

Хирсенче юр анчах,
çырмара пăр анчах,
сивĕтет аванах...
Ку хăçан пулать-ши?

К. Иванов.

? Пĕр йывăçăн 12 турат. Кашни турачĕ çинче 4 йăва. Кашни йăвара 7 çăмарта.

Çĕнĕ çул январĕн пĕрремĕшĕнчен пуçланать.

Çулталăкăн юлашки кунĕ — декабрĕн вăтăр пĕрремĕшĕ.

Кашни уйăхра вăтăр е вăтăр пĕр кун. Февраль çеç çирĕм сакăр е çирĕм тăхăр кунлă.

Кашни уйăхăн тăршшĕ тăватă эрне ытларах.

ÇУРКУННЕ.

Килчĕ ырă çуркунне,
килчĕ ячĕ ăшăтса.
Хĕвел савать тĕнчене,
хĕл ыйхинчен вăратса.

Тĕттĕм вăрман чĕрĕлет,
ешĕл тумтир тăхăнать,
çеçенхир те ешерет,
илемĕпе мухтанать.

К. Иванов.

Пăнчăсем вырăнне кирлĕ сăмахсем çыр.

1) Ăшă, ырă....	хĕл
2) Сивĕ, хаяр....	кĕркунне
3) Ылтăн, тулăх....	çуркунне

ИВАН ЯКОВЛЕВИЧ ЯКОВЛЕВ.

Пирĕн хальхи çырулăха йĕркелесе яракан çын Иван Яковлевич Яковлев пулнă. Вăл чăваш ачисем валли букварь çырса кăларнă. Унтанпа çĕр çул ытла иртрĕ ĕнтĕ.

Чĕмпĕрти гимназире вĕреннĕ чухнех Яковлев хăйĕн хваттерĕнче шкул уçнă. Вăл уçнă чăваш шкулĕ ÿссех пынă. Малтанхи чăваш учителĕсем çак шкулта вĕреннĕ.

Чăвашла кĕнекесем кăларма, шкулсем уçма, учительсем хатĕрлеме çăмăл пулман. Патша чăваш пек вак халăхсене çутта кăларасшăн пулман. Тăван халăха вĕрентес ĕçе Иван Яковлевич пĕтĕм вăйне панă.

Кирлĕ саспаллисем хушса çыр.

1) Феня аппа □ермăра ĕçлет.
2) Анне □уфайка çĕлет.

ЧӐВАШ ХАЛӐХ СӐВӐҪИ.

Константин Васильевич Иванов — чӑвашсен чаплӑ сӑвӑҫи. Унӑн «Нарспи» кӗнекине халӑх юратса вулать. Ӑна вырӑсла, тутарла тата ытти чӗлхесене куҫарнӑ.

К. В. Ивановӑн пултарулӑхӗ нумай енлӗ пулнӑ. Вӑл ялти шкултах ӳкерчӗксем тума юратнӑ, сӑвӑсем ҫырнӑ. Каярахпа Чӗмпӗрти чӑваш шкулӗнче вӗреннӗ, ӗҫленӗ. Кунта вӑл И. Я. Яковлева пулӑшнӑ: чӑвашла букварь валли ӳкерчӗксем тунӑ.

Чӑваш халӑхӗ Константин Иванова ӑшӑ кӑмӑлпа асӑнать.

Кирлӗ сӑмахсем хушса ҫыр.

1) Анюк... ялӗнче пурӑнать.	Шупашкар
2) Аппӑшӗ ... хулинче вӗренет.	Кинчер
3) ... варринче утравсем пур.	Атӑл

СЕНТТИ.

Чипер ача Сентти пур,
чупса ҫӳрет урамра.
Кĕвентине утланса,
ача вылять лашалла.

Аслă урам тăршшĕпе
чиксĕр тусан кăларать,
хура чикан пек хура
каҫпа киле таврăнать.

Чипер ача Сентти пур,
чупса килет лашипе,
хăйĕн пĕчĕк чĕлхипе
пакăлтатать инкĕшпе.

К. Иванов.

Сыпăксем хушса, сăмахсем ту.

Сĕ..., хĕ..., ав..., ар..., ал..., ме..., чĕ....

ЧĔКЕÇ.

Чĕкеç, чĕкеç, чĕкеçĕ,
кунĕпе вĕççе çӳрет вăл,
пĕртте канма пĕлмест вăл,
Шăна-păван пуçтарать,
чĕррисене тăрантарать.

К. Иванов.

Предложенисене уйăрса çыр.

Çуркунне çитрĕ кайăксем ăшă енчен вĕççе килчĕç вĕсемваскасах йăва çавăраççĕ.

Çывăх пĕлтерĕшлĕ сăмахсем туп.

пĕчĕк	лайăх	тĕттĕм	инçе
аякра	тĕксĕм	аван	вĕтĕ

ЧĂВАШ ХАЛĂХĔН ТУСĔ.

Илья Николаевич Ульянов — вырăс çынни, аслă Ленин ашшĕ. Вăл И. Я. Яковлевăн тусĕ, пулăшаканĕ, хӳтĕлекенĕ.

Илья Николаевич Чĕмпĕр тăрăхĕнчи халăх шкулĕсен инспекторĕ пулнă. Вăл шкулсем мĕнле ĕçленине тĕрĕслесе çӳренĕ. Нумай çĕрте Ульянов çĕнĕ шкул уçнă.

Çĕмĕрле районĕнчи Хутар шкулне те Илья Николаевич тăрăшнипе уçнă. Вăл Хутарти шкула яланах асра тытнă. Унта кĕнекесем ярса панă. Ачасем мĕнле вĕреннине тĕрĕслеме пыра-пыра кайнă.

Предложенисем йĕркелесе çыр.

1) кăçал, вĕренетпĕр, шкулта, эпир.
2) таса, классем, та, çутă.

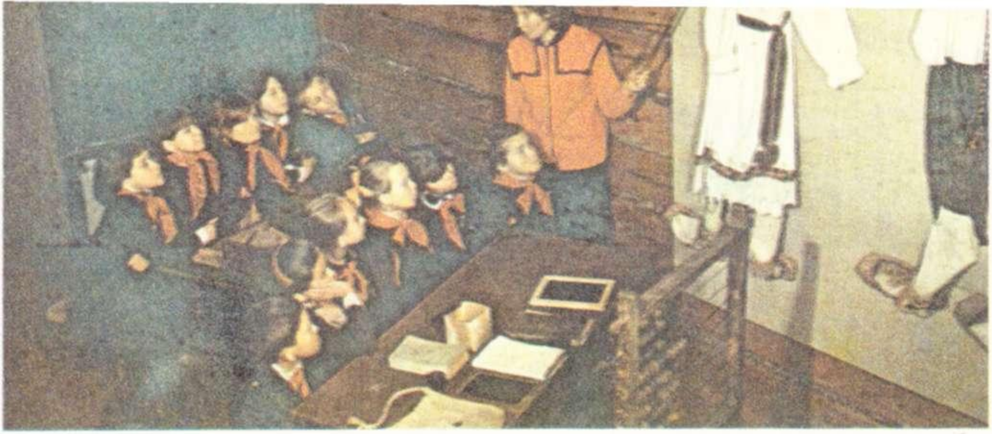

УЛЬЯНОВ УҪНӐ ХУТАР ШКУЛӖ.

Пыр Хутара,
унта пур паллӑ шкул.
Хыв ҫӗлӗкне,
кӗр васкамасӑр!

Ларать вӑл
палӑк пек мӑнаҫлӑн,
тата та вӑрӑм
пултӑр ун кунҫулӗ!

Ларать вӑл ӗнтӗ
ҫӗр те ҫирӗм ҫул...
Ларать ҫиле те,
ҫумӑра та пӑхӑнмасӑр.

Колхозниксем
ҫак шкул пирки калаҫҫӗ
«Ульянов шкулӗ!
Ленин ашшӗн шкулӗ!»

Стихван Шавли.

Предложенисене улӑштарса ҫыр.

Т ӗ с л ӗ х. Ача кӗнеке вулать.—
Ачасем кӗнеке вулаҫҫӗ.

Пионер Тӑван ҫӗршыва юратать.
Вӑл лайӑх вӗренет.

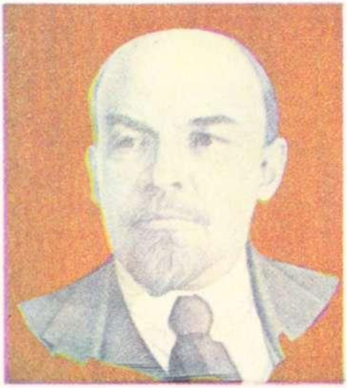

ТАВ ТӐВАТПӐР.

Ильич ертсе пынипеле
Ҫӗнӗ пурнӑҫ турӑмӑр,
Вӑл пилленӗ тивлетпеле
Уйӑх патне тухрӑмӑр.

Улӑп ывӑл ҫуратнӑшӑн
Тав тӑватпӑр амӑшне,
Ҫутӑ пурнӑҫ кӑтартнӑшӑн
Пуҫ таятпӑр ывӑлне.

Ваҫҫа Аниҫҫи.

ҪЫРСА ИЛ.

Владимир Ильич Ленин Чӗмпӗрте ҫуралнӑ. Халӗ ҫав хулана Ульяновск теҫҫӗ.

ТУС.

Ҫак кун Володя гимназие иртерех пычӗ. Класра шӑв-шав, ачасем кулаҫҫӗ, хыттӑн калаҫаҫҫӗ. Пӗр ача кӑна парта хушшинче ютшӑнса ларать.

Володя ăна пĕрремĕш хут курать. Анчах унăн салху та ĕшенчĕк сăнне асăрхарĕ те çак ача Митя Андриянов пулнине тавçăрса илчĕ. Çĕркаç кăна Илья Николаевич ун çинчен каласа панăччĕ.

Чĕмпĕрти гимназие вĕренме кĕртес тесе, ашшĕ Митьăна Кавказран илсе килнĕ иккен. Хăй сасартăк вилсе кайнă. Митя аякри тăванĕсем патĕнче пĕчченех тăрса юлнă. Енер унăн ашшĕне пытарнă, паян вăл пĕрремĕш хут гимназие пынă.

Володя Митьăна çав тери хĕрхенчĕ. Унпа юнашар пырса тăчĕ.

— Пĕлетĕп, санăн инкекӳ питĕ пысăк,— шеллесе каларĕ вăл.

Митя хурлăхлăн макăрса ячĕ. Мĕн калама пĕлес-ха Володьăн? Çакăн пек пысăк хуйха сăмахпа сирсе яраймăн. Митьăна унăн мĕнпе те пулин пулăшас килчĕ.

— Килĕшетĕн-и, кăранташусене шĕвĕртсе парам,— сĕнчĕ вăл.

Володя шăппăн Митя çумне ларчĕ. Часах вăл Митьăн кăранташĕсене пурне те шĕвĕртрĕ. Çак хушăра Митя кăшт лăпланчĕ. Вăл шавлă класра тинех пĕччен мар. Унпа юнашар шанчăклă тусĕ пур. Л. Кон.

СОВЕТ ÇĔРШЫВĔ.

Эпир Совет çĕршывĕнче пурăнатпăр. Кĕскен пирĕн Тăван çĕршыва ССР Союзĕ е СССР теççĕ.

Пирĕн Тăван çĕршыв çав тери анлă.

Унăн хĕвеланăç чиккинчен хĕвелтухăçне пуйăс эрне ытла каять. Кунсерен 20 çухрăм утсан, çак çула çулталăкра та утса тухас çук.

Пирĕн çĕршывра çĕр вăтăра яхăн халăх пурăнать. Кашниех хăй чĕлхипе калаçать. Вĕсем хушшинче — вырăссем, украинецсем, белоруссем, тутарсем... Çав шутрах эпир те — чăвашсем.

Предложенисене уйăрса çыр.

Пирĕн Тăван çĕршывăн ялавĕ хĕрлĕ тĕслĕ ун çине çурлапа мăлатук ӳкернĕ.

Пирĕн Тăван çĕршыв мĕн ятлă?

Пирĕн çĕршывра мĕнле халăхсем пурăнаççĕ?

Предложенисем ту. Çырса ил.

1) çĕршыв, пирĕн, Тăван, пысăк, питĕ.
2) пурăнаççĕ, халăхсем, туслă, çĕршыври, пирĕн.

ЧĂВАШЪЕН.

Эпир чăваш ачи-пăчи. Пирĕн аттесемпе аннесем, асаттесемпе асаннесем — чăвашсем.

Анлă совет çĕрĕнче чăваш халăхĕн хăйĕн республики пур. Вăл Чăвашъен ятлă.

Чăвашъен Атăл тăрăхĕнче вырнаçнă. Унăн тĕп хули — Шупашкар.

МУСКАВ.

Мускав — Совет ҫӗршывӗн тӗп хули. Ҫӗр чӑмӑрӗн пур кӗтесӗнче те ӗҫҫыннисем Мускава юратаҫҫӗ.

Мускав — тӗнчери чи пысӑк хуласенчен пӗри. Хула варринче — Кремль. Кремль йӗри-тавра чул хӳме.

Пирӗн ҫӗршыври чи хисеплӗ вырӑн — Хӗрлӗ площадь. Хӗрлӗ площадьре халӑх ҫӗнтерӳҫӗсене чыслать. Кунтах пӗрремӗш космонавтсене кӗтсе илнӗ...

Урӑх ҫӗршывсенчен килнӗ туссем те чи малтан Хӗрлӗ площаде пыраҫҫӗ.

И. Митяев.

Кирлӗ ҫӗрте ҫемҫелӗх палли ҫыр.

1) Хӗрлӗ ялав вӗлкӗшет....
2) Пичче Мускавра пурӑнат....

ТӐВАН ҪӖРШЫВ.

Хамӑр пурӑнакан ҫӗршыва эпир Тӑван ҫӗршыв тетпӗр. Кунта пирӗн асатте-асанне, атте-анне ҫуралнӑ. Кунта эпир тӑван чӗлхепе калаҫатпӑр, ҫыратпӑр, вулатпӑр. Ҫак ҫӗршывра пире пурте тӑван.

Эпир хамӑр ҫӗршыва анне тетпӗр. Вӑл пире хӑйӗн ҫӑкӑрӗпе тӑрантарса ӳстерет, хӑйӗн шывне ӗҫтерет...

Тӗнчере, пирӗн ҫӗршывсӑр пуҫне, урӑх ҫӗршывсем те пур. Анчах этемӗн амӑшӗ пӗрре кӑна, Тӑван ҫӗршывӗ те унӑн пӗрре ҫеҫ.

К. Ушинский.

Предложенисене уйӑрса ҫыр.

Пирӗн Тӑван ҫӗршыв пысӑк унта тӗрлӗ халӑх пурӑнать эпир Тӑван ҫӗршыва юрататпӑр.

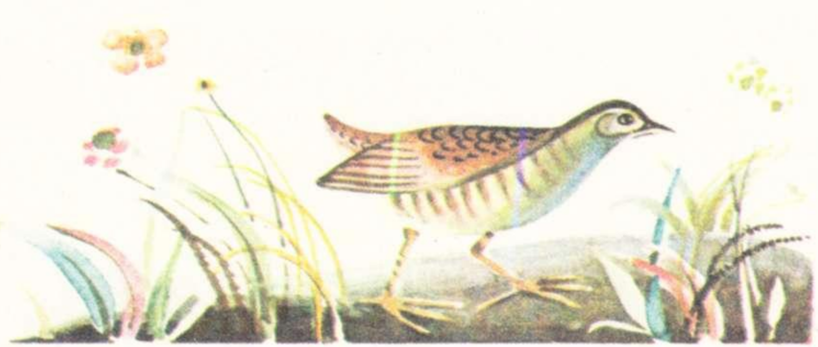

КАРĂШПА КАЮРА.

Пĕчĕк карăш аякри ăшă енчен тăван çĕршывне, çурçĕре, васканă. Карăш çулла пирĕн тăрăхра чĕпĕ кăларать. Хĕл каçма вара инçетри Африкăна вĕçсе каять.

Карăша вĕçме йывăр. Унăн çуначĕсем пĕчĕк. Вăл тĕллĕн-тĕллĕн вĕçет, тĕллĕн-тĕллĕн çуран утать.

Çул çинче карăш каюрана тĕл пулнă.

— Кам эсĕ? Ăçталла çул тытатăн? — ыйтнă карăшран каюра.

— Эпĕ — карăш, ăшă енчен тăван çĕршыва таврăнатăп.

Карăш каюрана аякри Африка çинчен каласа панă.

— Мĕншĕн эсĕ яланах ăшă çĕршывра пурăнасшăн мар? — тĕлĕннĕ каюра. — Мĕншĕн çулсерен пиншер çухрăмран вĕçсе ки-

летĕн? Урусене те юн тухичченех амантса пĕтернĕ. Хурчка та тытма пултарать сана. Мĕншĕн эсĕ çак тертсене куратăн? Мĕн илĕртет сана сивĕ çĕре?

— Тăван çĕршыв,— хуравланă карăш.

В. Сухомлинский.

Предложенисем туса çыр.

1) Автан. . . .	какалать
2) Хур. . . .	аватать
3) Вăкăр	макăрать
4) Ача	мĕкĕрет

Çыхăнуллă калав йĕркеле.

Симĕс курăк çĕкленет.
Хĕвел хĕртсе пăхать.
Юр ирĕлсе пĕтрĕ.
Çуркунне çитрĕ.

ЮРАТНӐ ÇĔРШЫВӐМӐР.

Юрататпӑр эпир, чӑвашсем, хамӑрӑн республикӑна. Унӑн улӑхĕсене, вӑрманĕсене, юханшывĕсене юрататпӑр.

Чӑвашсем çĕре анне теççĕ. Вĕсем мĕн авалтанпах çĕр ĕçлесе пурӑннӑ.

Чӑваш вӑрманĕсем питĕ пуян. Вӑрманта улма-çырла, мӑйӑр, кӑмпа иксĕлми. Унта тĕрлĕ тискер кайӑк нумай.

Пирĕн халӑх авалтанпах хӑйĕн кӳршисемпе туслӑ пурӑнать. Вырӑс халӑхне вӑл аслӑ пиччĕшĕ вырӑнне хурса хисеплет.

Юхма Мишши.

Кирлĕ сӑмахсем хушса, хӑвӑн адресна çыр.

Чӑваш ССРĕ, ... районĕ, ... ялĕ, ... урамĕ, ...

ПИРĔН МУХТАВЛĂ ЕНТЕШ.

Василий Иванович Чапаев — граждан вăрçи геройĕ. Вăл Будайка ялĕнче çуралнă. Халĕ çав ял Шупашкар варрине кĕрсе юлчĕ.

Чапаев Совет влаçĕшĕн кĕрешсе чапа тухнă.

Василий Иванович ăслă та хăюллă командир пулнă. Ăна салтаксем юратнă.

Чапаев ертсе пыракан çарсем нумай çапăçура çĕнтерне. Анчах та пĕр çапăçура хăюллă командира вăйлă амантнă. Аманнă Чапаев Урал шывĕнче путса вилнĕ.

Совет халăхĕ хăйĕн мухтавлă ывăлне манмасть. Шупашкарта, ăна асăнса, чаплă палăк лартнă.

Кирлĕ саспаллисем хушса çыр.

Чапаев — граждан вăрçи .еройĕ.
Вăл хăюллă коман.ир пулнă.

НАТАЛИ КĔПЕ ТĔРЛЕТ.

Натали кĕпе тĕрлет.
Кам валли
çав тери хитрелетет
Натали?
Тап-таса юр еверлĕ
шур пире
хĕрлĕ, симĕс çиппеле
вăл тирет.
Сарăпа сенкер хушать
тĕлĕпе.
Ку хĕвел пек курăнать,
пĕлĕт пек.

Петĕр Хусанкай.

Кирлĕ çĕрте çемçелĕх палли çыр.

Марине тĕрĕ тĕрлет... . Тĕрри хитре пулат... . Ваçук кимĕ ăсталат... .

ВИҪҪЁМЁШ КОСМОНАВТ ЛЁТЧИК.

Андриян Григорьевич Николаев — виҫҫӗмӗш космонавт лётчик. Совет Союзӗн Геройӗ ятне вӑл икӗ хут илчӗ. Хӑйӗн ытти космонавт тусӗсем пекех, Андриян — хӑюллӑ ҫын. Вӑл — совет саманинче ӳссе ҫитӗннӗ кӑйкӑр кайӑк. Уҫлӑхри ячӗ те унӑн — «Кӑйкӑр».

Чӑваш ачисемшӗн Андриян Николаев уйрӑмах ҫывӑх. Вӑл пирӗн ентеш-ҫке!

Паттӑр космонавтӑн тӑван ялӗ — Шуршӑл.

Шуршӑл хитре вырӑнта вырнаҫнӑ. Ял урамӗсем тирпейлӗ, ешӗл йӑмраллӑ. Ял ҫумӗпех Ҫавал шывӗ юхса иртет.

Андриян Николаев вӗреннӗ Шуршӑлти шкулта халӗ музей. Музейра космонавт вӗреннӗ класс..., вӑл ларнӑ парта пур. Шуршӑлти колхоз та космонавт ячӗпе хисепленет.

Юхма Мишши.

ПИРĔН МАЙ.

Йăл кулать хĕвелĕ,
ялкăшать тĕнче.
Ялавпа тухатпăр
Май уявĕнче.

Ирĕк те мухтавлă,
чаплă ĕмĕре
савăнса мухтатпăр
юрă-кĕвĕре.

Иван Ивник.

Предложенисене уйăрса çыр.

Çынсем уява тухнă вĕсен аллисенче чечек сем паян кашниех савăнăçлă.

ÇĔНТЕРӰÇĔ САЛТАК.

Çĕнтернĕ салтак фашистсене. Çĕнтерӳçĕ пулса çитнĕ вăл Берлина.

— Мухтав совет салтакне! — саламланă ăна Берлин çыннисем.

Салтак инçетри хуларан килне таврăннă. Берлин çыннисем ăна сумạ суса палăк лартнă. Салтак аллинче хĕç, кăкăрĕ çумне вăл пĕчĕк хĕрачана çупăрланă. Совет салтакĕ халăхсене фашистсенчен хăтарнине пурте асра тытчăр!

Ăçта кăна çук-ши совет салтакне сума суса лартнă палăксем! Югославире, Польшăра, Румынире, Венгрире, Болгарире, Чехословакире...

С. Баруздин.

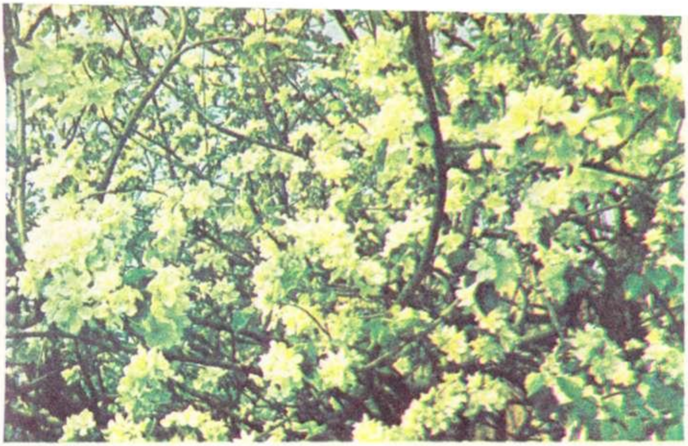

Сирĕн ялта вăрçăран килмен салтаксене асăнса лартнă палăк пур-и? Палăк çинчен каласа пар.

Предложенисене уйăрса çыр.

Тăван çĕршывăн аслă вăрçи тăвата çул пынă ку вăрçăра совет çыннисем паттăррăн çапăçнă вĕсенчен нумайăшĕ киле таврăнайман.

ПĔРТĂВАН ПАТТĂРСЕМ.

Муркаш районĕнчи Исетерккĕ ялĕнчи Татьяна Николаевнăпа Алексей Илларионович сакăр ывăл пăхса ӳстернĕ. Саккăрăшĕ те вĕсем Тăван çĕршывăн аслă вăрçине хутшăннă.

Иван вăрçăн пĕрремĕш кунĕнчех пуçне хунă. Шăллĕ вилнине пĕлсен, Кĕркурипе Александр хăйсен ирĕкĕпе фронта кайнă.

Хӗрӳ ҫапӑҫура Кӗркурин пурнӑҫӗ те татӑлнӑ. Вилнӗ хыҫҫӑн ӑна Совет Союзӗн Геройӗ ятне панӑ.

Якур пӗр ҫапӑҫура тӑшман дзотне хӑй ӳчӗпе хупланӑ. Павӑл та Тӑван ҫӗршыва хӳтӗлесе вилнӗ. Флорпа Родион вӑрҫӑра йывӑр аманнӑ. Вӗсем те вӑхӑтсӑр ҫӗре кӗнӗ.

Александрпа Михаил та вӑрҫӑра паттӑр ҫапӑҫнӑ. Вӗсем халӗ Шупашкарта пурӑнаҫҫӗ.

Сакӑр паттӑр ятне ял ҫыннисем яланах асра тытаҫҫӗ. Ялти пӗр урама Алексеевсен ятне панӑ. Урам вӗҫне, паттӑрсен амӑшне асӑнса, палӑк лартнӑ.

Ҫырса ил.

Пире вӑрҫӑ кирлӗ мар,
миршӗн пурте кар тӑрар!

ÇĔНĔ ПУРНĂÇ КАЛЧИСЕМ.

Ылтăн тумлăн ялкăшса
килчĕ тулăх кĕркунне.
Ларса тухнă савăнса
эпир парта хушшине.

Шкулĕ çутă, тап-таса,
пĕтĕм кăмăл çĕкленет.
Вĕренетпĕр тăрăшса
эпир халĕ кулленех.

Иван Ивник.

ÇĂЛТĂР ÇИНЧЕН.

— Куратăн-и? — ыйтрĕ Вова мăнаçлăн. Унăн кăкăрĕ çинче хĕрлĕ çăлтăр ялкăшать.

— Эпĕ октябрёнок. Октябрёнокла пурăнма пуçлатăп!

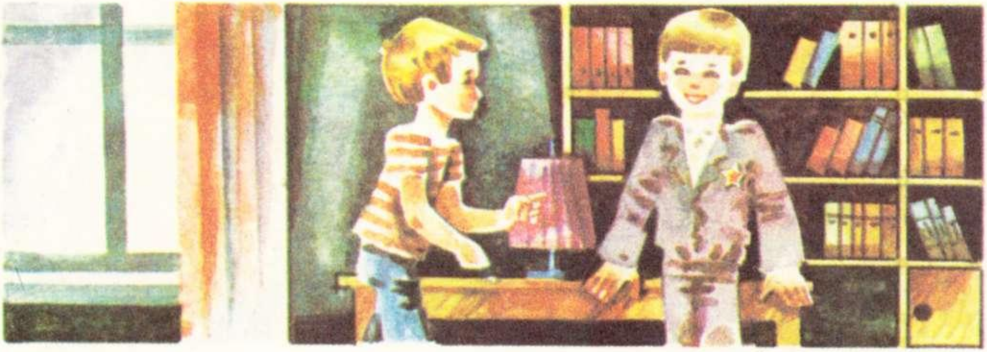

— Октябрёнокла мĕнле пурăнмалла?

— Эх, эсĕ те çав! Октябрёноксен хăйсен правилисене пĕлмелле. Пулас пионер вĕт эпĕ. Ăнлантăн-и? Октябрёнокăн хаваслă пурăнмалла, ĕçрен хăрамалла мар, аслисене пулăшмалла. Тӳрĕ кăмăллă пулмалла.

— Тата мĕн тумалла?

— Тăрăшса вĕренмелле, туслă пурăнмалла.

— Эпĕ октябрёнокла пурăнма пултаратăп-и?

— Мĕнле калас, пултаратăн пуль... Акă эпĕ паян урай шăлса тухрăм. Эсĕ те çакна тума пултаратăн вĕт.

— Паллах, пултаратăп.

— Куратăн-и, эсĕ урайне шăлсан та, шăлмасан та пултаратăн. Манăн вара шăлмасан юрамасть. Эпĕ — октябрёнок.

В. Голявкин.

ЭПИР СОВЕТ АЧИСЕМ.

Эпир Совет çĕршывĕн
телейлĕ ачисем.
Ӳсетпĕр ирĕк, сыввăн
пуласлăх хуçисем.

Мухтавлă пирĕн халăх
ĕçре, кĕрешӳре.
Хăй пек ĕçчен, вăй-халлă
вăл ӳстерет пире.

Иван Ивник.

Предложенисем йĕркеле.

Нина	карап	савалать
Шура	кĕнеке	ӳкерет
Раман	хăма	вулать

ПĔРРЕМĔШ ПАНУЛМИ.

Алёна пӳрт умне икĕ улмуççи лартрĕ. Пĕрине — амăшĕ, теприне — асламăшĕ ячĕпе.

Пĕр çул шăварчĕ улмуççисене хĕрача, икĕ çул... Виççĕмĕш çулхине амăшĕн улмуççийĕ çинче пĕртен-пĕр чечек çурăлчĕ. Унтан пĕртен-пĕр панулми тĕвĕленчĕ.

Кĕçех панулми пиççе çитрĕ. Пĕррехинче Алёна сада тухрĕ. Вăл амăшĕн улмуççийĕ çинчи панулмие татса кĕчĕ. Ăна вăл, çурмаран касса, икĕ пĕчĕк турилкке çине хучĕ.

— Анне, асанне, — терĕ вăл, — панулми çийĕр, вăл сирĕн улмуççи çинче çитĕннĕ. Панулмийĕ тутлă пултăр.

Савăннă амăшĕпе асламăшĕ Алёна çине ăшшăн пăхрĕç.

В. Сухомлинский.

Ҫывӑх пӗлтерӗшлӗ сӑмахсене туп:

ӑшӑ	шӑрӑх	пысӑк
сулхӑн	сарлака	хӑвӑртах
анлӑ	ерипен	капмар
хуллен	сивӗ	часах

ПӐРЧӐКАН.

— Пӑрчӑкан, пӑрчӑкан,
ма ҫунатна пӑчӑртан?
Тӑрӑс-тӑрӑс сиккелен,
хӳрӳне пӗрмай силлен,
мӗн пулнӑ вара паян?

— Эппинех сана калам:
лупас хыҫӗнче — йӑвам,
йӑвара — тӑват пепкем,
тӑваттӑш те тӗкленмен.

Эс илесрен чунăм çук,
эс тивместĕн пуль, Ваçук?

— Эх, пăрчăкан, пăрчăкан,
эс ахалех пăчăхан!
Кайăк чĕппине Ваçук
нихăçан та тивес çук.

Стихван Шавли.

Кирлĕ сăмахсем хушса çыр.

1) ... шăнкăрч йăви тăвать.
2) Тӳпере ... юрă шăрататать.
3) ... чăхсене апат парать.
4) ... шăши тытать.

тăри
Ваçук
тăмана
хĕрача

Сăмахсене сыпăкласа вула.

Акăш, чăх, автан, хур, пăрчăкан, кăвакал, çерçи, шăнкăрч, ӳхĕ, тăмана.

ПĔРЧЕ.

Атте сĕтел умĕнчи пукан ҫинче ларать. Эпир — сĕтел хушшинче. Апатланатпăр. Пурсăмăр та тирпейлĕ пулма тăрăшатпăр. Шăллăм Ванюк ҫеҫ тăп лара пĕлмест. Вăл куркинчи сĕтне тăкнă, ҫăкăрне тĕпретнĕ.

Атте ун ҫине пăхса илчĕ те:

— Эсĕ, Ванюк, хăҫан тирпейлĕрех пулатăн? — тесе ыйтрĕ. — Ҫăкăра ун пек ан тĕпрет. Ҫăкăр вăл пĕрчĕрен пулать. Пĕр пĕрче хĕрхенме пĕлмен ҫын ҫĕр пĕрче хĕрхенми пулать. Ун пек юрамасть, ачам.

Ванюк вăтаннипе хĕрелсе кайрĕ. Вăл васкасах сĕтел ҫинчи тĕпренчĕксене пĕр ҫĕрелле пуҫтарчĕ.

Илпек Микулайĕ.

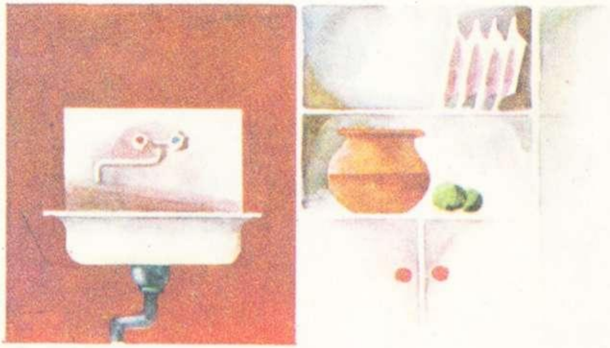

Кирлӗ саспаллисем хушса ҫыр.

1) Ачасем ҫ.рлана кайнӑ.
2) Юманӑн вулли ҫ.рӗп.
3) Кӑҫал .раш ӑнса пулчӗ.

Сыпӑксем хушса, сӑмахсем ту.

Ҫӑ- , пӗр- , шӑл- , кур- , пу- , сӗ- .

ПЫСӐК КУРКА.

Ҫак пӗчӗк шкулта икӗ класс ҫеҫ.

Пысӑк переменӑра ачасене сӗт ӗҫтереҫҫӗ. Сӗтне ачасем валли Марье инке илсе килет. Вӑл ывӑс ҫине ҫирӗм пилӗк курка лартса тухать. Кашни класӗнчех ҫирӗм пилӗк ачаҫке!

Столовӑйра ҫирӗм тӑватӑ курка пӗр пеккисем, пӗри вара пысӑкрах.

Малтан столовăя яланах пĕрремĕш класс кĕрет. Ачасем ывăс тавра хĕвĕшеççĕ. Пысăк курка енне нумай алă кармашать. Анчах ăна пĕри çеç илме пултарать-çке. Телейли çине нумайăшĕ ăмсанса пăхать.

— Мĕнле япăх ачасем,— кулянать кун пек чух Марье инке.

Кĕçех иккĕмĕш класс çитет. Ачасем ывăс çинчи пĕчĕк куркасене васкамасăр илеççĕ. Пысăк курка тăрса юлать. Кая юлнă ача вара пысăк куркана вăтанчăклăн илет.

— Мĕнле ырă ачасем...,— савăнса мухтать вĕсене Марье инке.

В. Сухомлинский.

Кирлĕ сăмахсем хушса çырса ил.

Аннапа ... кăмпана кайрĕç.	Марине
Вĕсем хыççăн ... та чупрĕ.	Улай

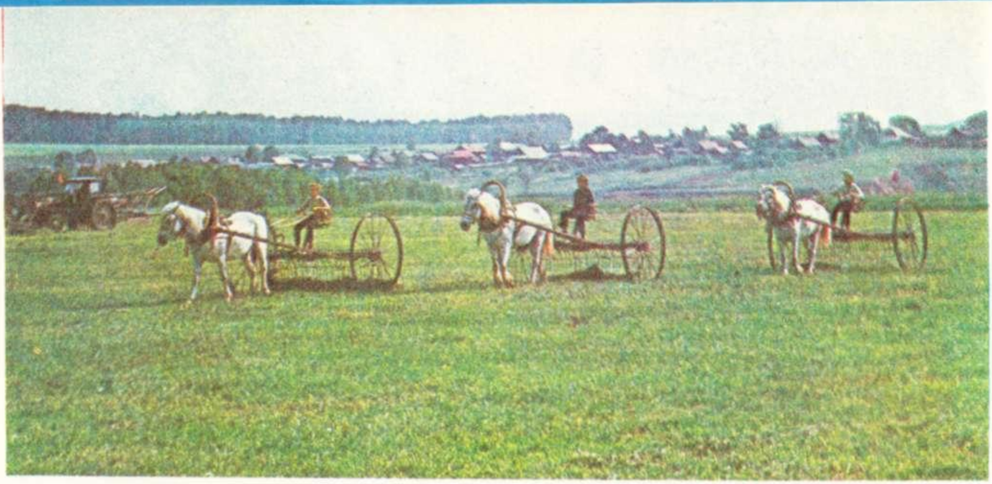

ТУЛ ÇУТĂЛАТЬ.

Çăлтăрсем сӳнеççĕ
ерипен, илемлĕн.
Уйăх шурса çитрĕ
çӳллĕ тӳпере.

Халĕ çĕкленес пек
вашават хĕвелĕ
тухăçа илемлĕн
çулăм ӳкерет.

Улăхра, шăрçа пек,
кĕмĕлĕн-мерченĕн
чăмăртанчĕ сывлăм —
çакăттăм мăя.

Ереветлĕ шăпчăк
уншăн хĕпĕртенĕ,
эх, юрри-çке уççăн
чӳхенсе каять...

Иван Ивник.

Пăнчăсем вырăнне кирлĕ саспаллисем çыр. Тупсăмне туп.

? Утса-чупса пынă чух
кĕм.л ç.рĕ тухрĕ .крĕ. (Сывлăм.)

ТАЛĂК.

Эпир пурăнакан Çĕр чăмăр. Ун тавралла — тĕнче уçлăхĕ.

Çĕр хăйĕн тĕнĕлĕ тавра тата Хĕвел тавра çаврăнать.

Çĕр хăйĕн тĕнĕлĕ тавра пĕр талăкра çаврăнса çитет. Çак вăхăтра çĕрпе кун ылмашать. Тĕттĕмленет, каç пулать, тул çутăлать, кун пуçланать.

ВĂХĂТ.

Вăхăта сехетпе виçеççĕ. Сехет çинчи çаврашкана вуникĕ пая пайланă. Кашни пайĕ пĕр сехете пĕлтерет.

Сехетĕн икĕ йĕп. Пĕр йĕппи вăрăм, тепри — кĕске. Кĕске йĕппи сехетсене кăтартать. Вăл майĕпен куçать, талăкра икĕ хут çеç çаврăнать. Вăрăм йĕппи кашни сехетре пĕр çаврăм тăвать.

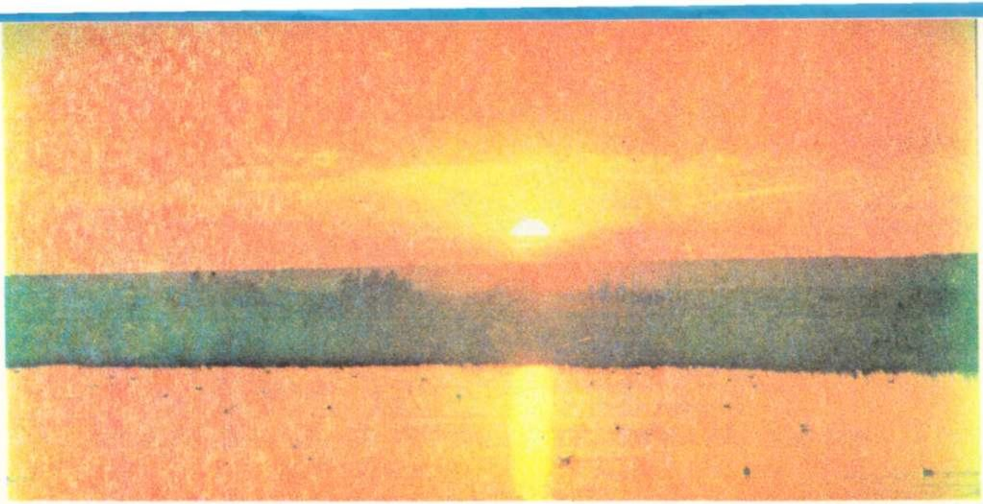

КАҪ ПУЛАТЬ.

Хӗвел каҫа сулӑнать,
сӑрт хыҫнелле пытанать,
сулхӑнланать сӗм вӑрман,
уҫӑ сывлӑш палӑрать.

Каҫхи хӗвел ылтӑн пек
йывӑҫ витӗр курӑнать,
сарӑ вӗҫен кайӑк пек
унӑн ҫути вӑй вылять.

Н. Шупуҫҫынни.

Пӑнчӑсем вырӑнне у е ӳ саспалли ҫыр.

1) .хӗ вӑрманта пурӑнать.
2) Раман .хӑ турӗ.
3) Ял ҫумӗнчи к.лӗ тарӑн.
4) Ачасем вӑйӑ-к.лӑ юратаҫҫӗ.

КУШАК АҪИПЕ ҪЕРҪИ.

(Чӑваш халӑх юмахӗ.)

Пӗррехинче кушак аҫи хӗвел питтинче ӑшӑнса выртнӑ. Хайхискер, ӑшӑ та тутӑ пурнӑҫпа киленсе, куҫӗсене хупса мӑрлатнӑ. Сасартӑк вӑл юнашарах такам сассине илтет: «Чӗвик! Чӗвик!»

Куҫне уҫать те курать: валашка хӗрринче ҫерҫи ларать иккен. Темӗн сӑхать вӑл.

Кушак аҫи шартах сикнӗ. Вӑл шӑртне вирелле тӑратнӑ.

Ҫерҫи, валашка тӑрӑх сиккелесе, ҫывӑхах пырать. Кушак аҫи чалт! ҫеҫ сикет те ҫерҫие ярса тытать.

Анчах ҫерҫийӗ ватӑскер пулнӑ. Ватӑ ҫерҫие хывӑхпа улталаймӑн!

— Чим-чим! — тет вӑл. — Эсӗ мана ҫиессе ҫийӗн те, анчах аса ил-ха. Паян, ҫывӑрса

тӑрсан, пит ҫурӑн-и? Эсӗ куҫусене те тасатман-ҫке. Ӑслӑ та ырӑ сынсем ирхине, ҫывӑрса тӑрсан, пит ҫӑваҫҫӗ, вара тин ӗҫе пикенеҫҫӗ.

— Ҫӑнах та, пит ҫӑваймарӑм! — аса илнӗ хайхи кушак аҫи.

Вӑл чӗрнисене пытарать те ҫерҫие вӗҫертсе ярать. Унтан ҫӑвӑнма пикенет. Урине ҫӗлхипе йӗпете-йӗпете, питне-куҫне сӑтӑркалать. Ҫерҫи пӑхрӗ-пӑхрӗ те пӑрр! турӗ, тет.

Ҫав вӑхӑтранпа кушак аҫи апат умӗн мар, апат хыҫҫӑн питне ҫӑвать, тет. Ӑна кура ытти кушаксем те апатлансан тин ҫӑвӑнаҫҫӗ.

Предложенисем йӗркелесе ҫыр.

1) кушак, тытма, шӑши, юратать.
2) ҫиет, вӑл, те, сӗт.
3) ҫӑвать, хыҫҫӑн, ҫинӗ, кушак, питне.

ХРЕСЧЕНПЕ УПА.

(Белорус халăх юмахĕ.)

Пĕр хресчен вăрмана вутта каять. Ĕçлесе ывăнсан, тунката çине канма ларать. Кĕтмен çĕртен ун патне упа тухать.

— Эй, этем,— мĕкĕрсе ярать упа,— атя иксĕмĕр тытăçса пăхар.

Пăхать хресчен упа çине. Ытла та пысăкскер вăл — ăçтан çыхланăн унпа.

— Тăхта, малтан санăн вăйна тĕрĕслесе пăхар,— тет ăна хресчен.

Вăл пуртă илет те тункатана варринчен çурать. Унта савăл çапса лартать:

— Çак тункатана тяппупа туртса çур. Вара эсĕ чăнах вăйли курăнĕ.

Упи нимĕн шутламасăрах тяппине хушăка чиксе ярать. Хресчен савăла çапать те кăла-

рать. Тунката ҫавӑнтах упа тяппине хӗстерсе хурать. Мӗкӗрсех ярать упа.

— Ну, мӗнле, кӗрешес шухӑш пур-и? — кулать хресчен.

— Ҫук, — тет упа, — ҫыхланмастӑп.

— Ҫапла ҫав. Вӑйпа ҫеҫ мар, ӑспа та ҫӗнтерме пулать. Ҫакна ялан асра тыт, — тет хресчен.

Хирӗҫле пӗлтерӗшлӗ сӑмахсене туп.

пысӑк	тӗттӗм	кахал	хӑюллӑ
хӑравҫӑ	ӗҫчен	ҫутӑ	пӗчӗк

Предложенисем йӗркелесе ҫыр.

Хураҫка	чӗпсене тӑрантарать.
Марине	шӑши тытать.
кушак	кил-ҫурта хураллать.

ИКĔ ШАПА.

(Юмах.)

Икĕ шапа ăнсăртран хăйма чӳлмекне кĕрсе ӳкнĕ. Вĕсенчен пĕри ҫемҫешкерех те шиклĕрех пулнă. Вăл кăшт ишкеленĕ те:

— Манран ишсе тухасси пулмĕ,— тенĕ.— Мĕскер пустуй тапаҫланас! Путас та вилес!

Путнă вара вăл.

— Ҫук,— тенĕ тепри,— путма ĕлкĕрĕп. Ишем вăй пĕтиччен...

Нумай иртнĕ-и вăхăт, сахал-и. Мĕн ку? Шапа хăй айĕнче хăйма мар, темĕнле хытă япала пуррине туйнă. Пăхнă та хăй ҫу чăмăркки ҫинче ларнине курах кайнă.

Ише-ише шапа ҫу ӳкернĕ иккен! Ҫакă ҫăлса хăварнă та ăна.

Предложенисем йĕркелесе ҫыр.

1) Павлуш, вулать, юмах.
2) Шура, кăмпана, кайнă, Машăпа.
3) парать, Нина, апат, чăхсене.

УЛИНЕ ТĔЛĔНЕТ.

Пĕррехинче пиллĕкри Улине ашшĕпе пĕрле вырăс ялне кайнă. Урамра пĕчĕк ачасем вылянă. Вĕсем хĕрсе кайсах тем ҫинчен калаҫнă.

Улине шалт тĕлĕннĕ.

— Атте, пăх-ха, хăйсем пĕчĕкҫеҫ, вырăсла епле лайăх пĕлеҫҫĕ. Манăн та ҫапла вĕренесчĕ.

Инҫех те мар колхозăн ĕне ферми пулнă. Улине ĕнесем макăрнине илтнĕ те:

— Ĕнисем чăвашлах макăраҫҫĕ тата,— тенĕ.

М. Сакмаров.

УТĂРА.

Колхозниксем утă çулма тухрĕç. Пĕчĕк Илемпи те вĕсемпех. Аслисем çулаççĕ. Илемпи паккус салатать.

Кăнтăрла тĕлне самаях ывăнчĕ Илемпи. Хĕвелĕ тата! Мĕншĕн çав териех çунтарать-ши?

— Хĕвел ури вăрăмланнă,— сăмах хушрĕ кукашшĕ.— Илемпи çине пусма пуçларĕ, авă.

— Пусрĕ пуль çав,— терĕ кукамăшĕ те.

— Мĕнле хĕвел ури?— тĕлĕнет хĕрача.— Ăçтарах вăл? Тӳпе сенкер те тăрă. Нимĕн ури те курăнмасть.

— Ларса кан, мăнукăм,— терĕ кукашшĕ.— Ăшăрхарăн, ывăнтăн пулĕ.

Ю. Смирнова.

ТЕЛЕЙЛĔ АЧАСЕМ.

Пире çут ир лăпкать ачашшăн,
хĕвел пире савса кулать.
Çул уçă халь кашни ачашăн —
хавасланса çӳре шкула.

Шур çеçкере колхозăн сачĕ.
Ытарма çук ун илемне.
Пире телейлĕ пурнăç пачĕ
Тăван çĕршыв — тăван анне.

Эпир хастаррăн вĕренетпĕр
мĕнпур ĕçре ăста пулма.
Ӳсетпĕр, паттăр çитĕнетпĕр
телейлĕ пурăнăç тума.

А. Ĕçхĕл.

Учебное издание

Тамара Васильевна Артемьева
Михаил Константинович Волков
Леонид Павлович Сергеев

ЧУВАШСКИЙ БУКВАРЬ

Издание седьмое

Под общей редакцией кандидата педагогических наук **М. К. Волкова**

Редактор **Г. Г. Иванов**
Художник **В. А. Смирнов**
Художественный редактор **М. Д. Давлятшин**
Технический редактор **Н. В. Васильева**
Корректор **Н. П. Печникова**

ИБ 2539

Сдано в набор 23.05.90. Подписано к печати 24.01.91. Формат $70\times90^1/_{16}$. Бумага офсетная № 1. Гарнитура букварная. Печать офсетная. Усл. печ. л. 9,95+0,29 форз. Усл. кр.-отт. 41,54. Учетно-изд. л. 10,01+0,46 форз. Тираж 31000 экз. Заказ № 1833. Изд. № 74. Цена 45 коп.

Чувашское книжное издательство,
428000, Чебоксары, пр. Ленина, 4.

Типография № 1 Государственного комитета Чувашской ССР по делам издательств, полиграфии и книжной торговли,
428019, Чебоксары, пр. Ивана Яковлева, 15.

Аа
Ӑӑ
Бб
В
Ёё
Жж
З
Мм
Нн
Оо
П
Уу
Ӳӳ
Ф
Щщ
ъ
Ыы
ь

Гг Дд Ее Ёё
Ии Йй Кк Лл
Рр Сс Çç Тт
Хх Цц Чч Шш
Ээ Юю Яя

45 пус

Чӑваш кӗнеке издательстви